

Filatelistengroep

HET BALTISCHE GEBIED

**Filatelistengroep
'Het Baltische Gebied'**

Lidmaatschap

Minimaal € 20,00 per jaar.

Voorzitter

R.W. van Wijnen
Karthuizerstraat 31
6824 KA Arnhem
tel. 026 3513484
voorzitter@hetbaltischegebied.nl

**Penningmeester/Secretaris
ledenadministratie**

H.W.A. Pijpers
Nederlandlaan 42
2711 JA Zoetermeer
tel. 06 53171208
secretaris@hetbaltischegebied.nl
penningmeester@hetbaltischegebied.nl

**Opmaak/redactie
'Het Baltische Gebied'**

J. Kaptein
Reigerskamp 705
3607 JP Maarssen
tel. 0346 574418
redactie@hetbaltischegebied.nl

Beheerder bibliotheek

O. Petri
Brugakker 3640
3704 LP Zeist
Tel. 030 6950735
bibliotheek@hetbaltischegebied.nl

Erelid

A.C. de Bruin
Ten Passeweg 10A
8084 AN 't Harde

Bankgegevens

IBAN: NL95INGB0003243251
BIC: INGBNL2A
"Het Baltische Gebied"
te Zoetermeer

HBG op Internet

www.hetbaltischegebied.nl

INHOUDSOPGAVE

- 2 **Beste mensen...**
Ruud van Wijnen
- 3 **Verslag 63^e bijeenkomst 21 september 2013**
Olav Petri
- 4 **Van Riga naar Odessa via Brest-Litovsk :
een beschrijving met open einden**
Olav Petri
- 10 **Waar, waar precies?**
Ruud van Wijnen
- 21 **Internet : Letse stempels, Handboek Estland en meer**
Jan Kaptein
- 22 **Plaatsen spelen verstoppertje : Tartu**
Sijtze Reurich
- 27 **'Letse' ansicht-postwaardestukken uit de
Sovjetperiode**
Jan Kaptein, Ruud van Wijnen
- 34 **Nieuws uit Dorpat**
Thomas Löbbbering
- 36 **De "De Jure" postzegels van Litouwen : hebben we te
maken met plagiaat?**
Olav Petri
- 38 **Voor niets naar Riga, 1918**
Ruud van Wijnen
- 40 **Madeleine Chévenin : gastarbeidster in tsaristisch
Rusland**
Jan Kaptein
- 45 **Literaire kennismaking: Der Feldpostverkehr der Waf-
fen-SS im Zweiten Weltkrieg / Wilbert Manders**
- 46 **Voor u gelezen**
Joop van Heeswijk, Jan Kaptein, Olav Petri, Ruud van Wijnen

Bijeenkomst 2014: 22 maart 2014 in Geldermalsen

Bij de voorplaat:

1913, wenskaart verzonden vanaf het postagentschap in ПИГА / ГОР.
БЦИ. П.П. ЛИТ. К naar Salacgriva / Salismünde.

In het artikel "Waar, waar precies" kun u lezen waar dit postagentschap
was gevestigd.

BESTE MENSEN...

Ruud van Wijnen

Op onze bijeenkomsten in Geldermalsen moeten we ons, naast diverse filatelistische genoegens, af en toe ook bezighouden met ernstige zaken. Dit maal achtte uw bestuur het van belang om met de aanwezige leden van gedachten te wisselen over onze financiën.

Door de opgebouwde reserve staan we er financieel nog steeds gezond voor. Maar we teren wel in en we kennen de oorzaak: minder inkomsten, meer uitgaven.

Minder inkomsten door een langzaam, maar gestaag teruglopend ledenaantal. Er is geen aanwas en elk jaar overlijden wel een of twee leden, vaak verzamelaars van het eerste uur.

Gelukkig zijn er nog steeds leden die meer betalen dan de vastgestelde contributie en ik hoop dat ze dat vooral blijven doen (of gaan doen...).

Ook de veiling levert nauwelijks nog inkomsten en ook het lidmaatschap van de Bond kost inmiddels meer dan dat het oplevert. Aan de andere kant stijgen de uitgaven, waarbij we vooral te maken hebben met de voortdurend oplopende portokosten.

Uw bestuur vindt dat we moeten ingrijpen en dat uitgaven en inkomsten geheel, of zoveel mogelijk, in balans moeten komen.

Uit de gedachtewisseling in Geldermalsen kwamen de volgende suggesties, voorstellen en ideeën naar voren:

- zoveel mogelijk post, bv. de convocaties, per e-mail.
- een “gepaste” contributieverhoging. We kennen een lage bijdrage in vergelijking met vele andere verenigingen.
- we hechten aan ons fraaie blad, dat willen we graag zo houden.
- aan de leden de keuze: ons blad op papier in een enveloppe toegezonden krijgen of het digitaal ontvangen. Voor het laatste geval komt er een lagere contributie.

- de bladen voor onze leden in Duitsland worden, vanwege de aanzienlijk lagere portokosten, vanuit Duitsland verzonden.
- leden die in Geldermalsen aanwezig zijn, krijgen hun blad daar overhandigd.

Over de financiële kant van deze suggesties legt uw penningmeester uw binnenkort zijn plan voor. Dit omvat in ieder geval de keuze tussen een papieren of een digitaal blad en een redelijke contributieverhoging.

Tot op heden verscheen ons blad stevast voor de zomer- en kerstvakantie. Aangenaam leeswerk voor lege dagen... Dat gaat veranderen. Tijdens de bijeenkomsten in Geldermalsen krijgen de aanwezige leden hun blad uitgereikt, wie er niet is krijgt zijn exemplaar kort daarna per post. Onze Duitse leden krijgen hun blad via Thomas Löbbering, die altijd getrouwd in Geldermalsen is, via de Duitse post.

In dit laatste “Kerstnummer” (het volgende blad verschijnt al in maart) treft u een keur aan interessante artikelen en beschrijvingen aan. De laatste hebben meestal een poststuk als uitgangspunt en inspireerden de schrijvers tot uitvoerig speurwerk. Bij de bijdragen van Sijtze Reurich en Thomas Löbbering is toevallig sprake van kruisbestuiving en ook Olav Petri en Ruud van Wijnen troffen elkaar in dezelfde stad. Het is inmiddels een goede gewoonte om de lezingen die in Geldermalsen worden gehouden in ons blad om te zetten in een verhaal.

“Waar, waar precies” moge u verleiden uw eigen zegels en poststukken na te kijken en uw vondsten te melden. Dat geldt ook voor het overzicht van de ansichtkaarten met een Lets motief die als postwaardestuk in de Sovjet Unie werden uitgegeven en waarvoor Jan Kaptein en Ruud van Wijnen hun collecties door ploegden.

Bij onze Estse vrienden in Duitsland voltrok zich een wisseling van de wacht. Peter Feustel trad na drukke en succesvolle jaren af als voorzitter, Thomas Löbbering nam het stokje over.

Beiden zijn lid van onze vereniging en reken ik tot mijn vrienden. Peter bedankt, Thomas succes !

Ik wens iedereen plezierige dagen rond de jaarwisseling, een goede start in 2014 en veel leesplezier.

Olav Petri

Samen herdachten we Gijs Hamoen die enige tijd geleden overleed. Drie leden meldden dat ze verhinderd waren. De bankier van de dag werd Keimpe Leenstra, onder dank van allen.

Penningmeester Hans Pijpers had een gedegen document opgesteld waarin te zien was welke kosten de vereniging maakt met ons dikke tijdschrift, verzending, convocaties. We hebben fors ingeteerd op ons vermogen. Verzendings van ons blad, tweemaal per jaar, is duur. Via de e-mail kunnen we inmiddels velen bereiken voor de convocatie. Verzending wordt wel erg duur. Uiteindelijk besloten we dat na 10 jaar voorlopig een contributieverhoging tot 30 resp. 35 euro (buitenland) verantwoord is. Wie alles volledig digitaal wil ontvangen, betaalt 20 euro.

Het Bestuur zal de leden tijdig vragen wie welk lidmaatschap verkiest. Thomas Löbbeling biedt aan Duitse leden via de Duitse post het blad toe te zenden. Een mooi idee.

Voorzitter Ruud van Wijnen kon 14 leden verwelkomen uit Nederland, België en Duitsland, een aangename verrassing, want we zaten per abuis op dezelfde dag als Oost Europa Filatelie.

Enige coördinatie is nodig. Enkele leden vinden het ook in orde het blad in Geldermalsen uitgereikt te krijgen.

De Postex bemensen in Apeldoorn wordt een klus want we zijn na 33 jaar bestaan niet met zovelen. De voorzitter wordt geopereerd en is uitgeschakeld. Uiteindelijk is het gelukt; Ruud noteert Jan, Joop, Olav, Sytze, Evert, wellicht Keimpe in een schema. Alles ijs en weder dienende.

Frits Gerdessen maakt ons attent op www.militar.net, tevens heeft hij mappen met veel gegevens over de burgerluchtvaart in onze streken. Ruud houdt een lezing met stencils over de extra info die stempels van Letland kunnen geven, hun betekenis en verrassingen op de landkaart. Hij begon vroeg in de 19^e eeuw en eindigde in 1945. Applaus en dank vallen hem ten deel.

Na een smakelijke en uiterst gezellige gezamenlijke lunch en het uitlaten van onze waakhond die de spullen

bewaakte tijdens het eten volgde een aangename veiling.

Verreikt met aanwinsten en kennis en in tevreden stemming kon ieder weer naar huis.

De data voor de volgende bijeenkomsten:

22 maart 2014

27 september 2014.

We hebben ervoor gezorgd dat we niet gelijk met Oost Europa bijeenkomen.

VAN RIGA NAAR ODESSA VIA BREST-LITOVSK : EEN BESCHRIJVING MET OPEN EINDEN

Olav Petri

Al lang wilde ik er eentje hebben, zo'n poststuk dat in het kader van de Vrede van Brest-Litovsk (1918) vanuit het Baltische Gebied naar Rusland gezonden was. Op de enveloppen staan soms aantekeningen van het overdrachtspunt Valk/Walga, genoteerd door de post of de censuur, een stukje couleur locale.

Via de veiling van Sven Kraul heb ik nu zoiets in handen, met een lelijke vlek, maar desondanks zeer interessant.

Veel gegevens over Brest-Litovsk post zijn te vinden in het artikel van André de Bruin in HBG 27 waarin hij zoveel mogelijk gegevens verwerkte uit eerdere publicaties in de USA en Duitsland. En ik zeg het meteen: ik houd vragen over zonder antwoord. In dit artikel staat wat ik tot nu toe gevonden heb.

Allereerst in het kort:

1. Wat is het voor poststuk? Het is een briefkaart naar Rusland, gefrankeerd met Ob. Ost zegel van 2,5 pfennig en ingedrukt zegel van 7,5, in totaal dus gefrankeerd met 10 pfennig.
2. Wanneer is het stuk verzonden en hoe zag de wereld er toen uit? De kaart is afgestempeld in Riga op 1 februari 1918. Op die dag is de briefkaart ook geschreven. In die tijd was er een wapenstilstand van kracht, gesloten in Brest-Litovsk.
3. Welke route volgde het stuk? De afzender noteerde in het Duits: "via Brest-Litowsk und Berditschew und Odessa". Verdere postale merktekens ontbreken, geen aankomststempel, geen doorgangsstempel, geen Duitse of Russische censuur, geen handgeschreven aanwijzingen of doorhalingen in rood of blauw.
4. Wat was de eindbestemming? De briefkaart gaat, en dit staat in het

Afb. 1a
Kaart vanuit Riga naar Odessa.

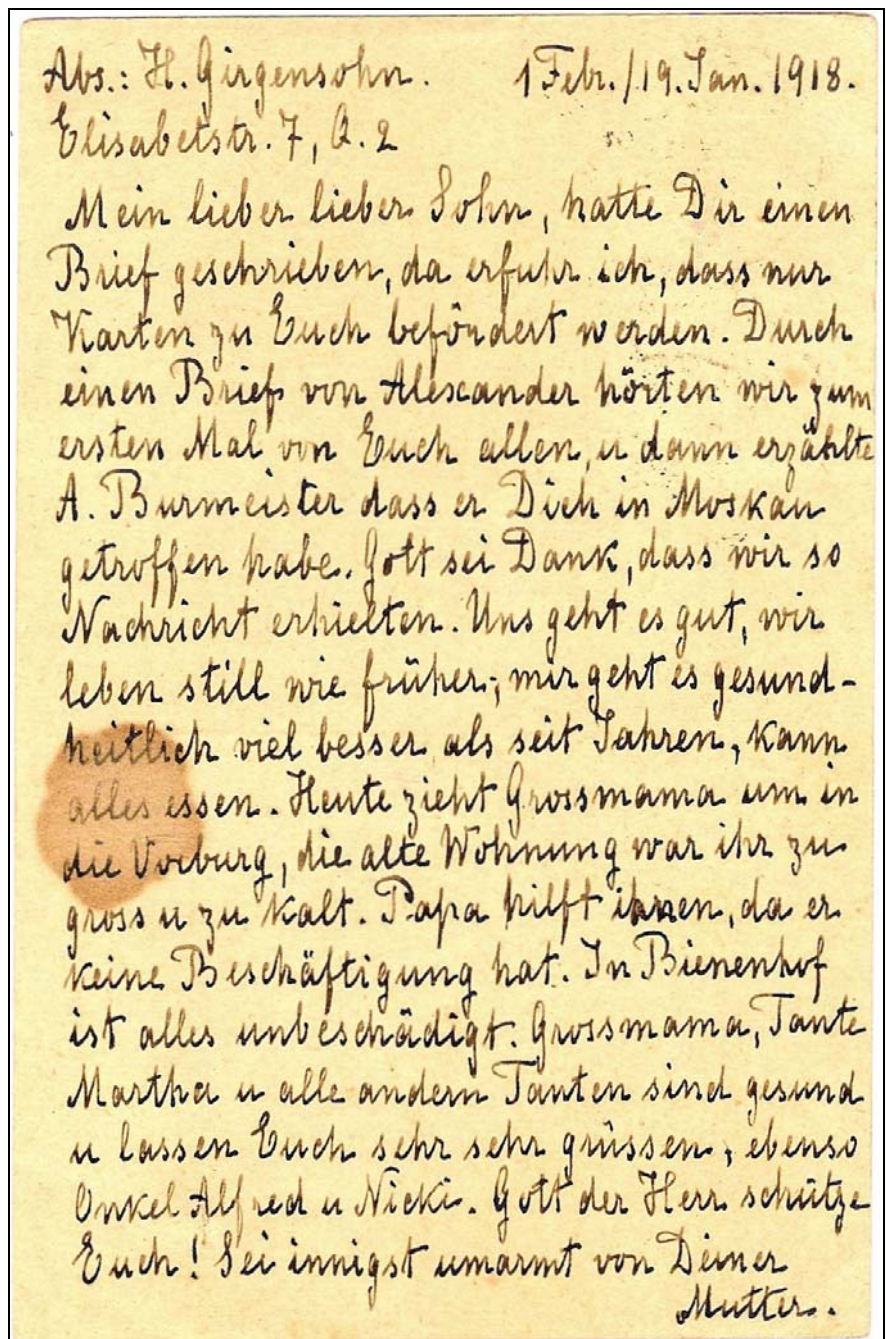
- Russisch geschreven: "Naar Rusland, naar het leger te velde, via Odessa." (Overigens had het woord Odessa in beide gevallen in een andere naamval moeten staan.)
5. Wie was de geadresseerde? Het 12^e Belgorodskij Oelanenregiment, 2^e eskadron, aan Georg Georgievitsch Girgensov.
 6. Wie was de afzender? De briefkaart is verzonden door de moeder van Georg Girgensov, Helene Girgensohn (in het Duits), Helena Girgensov (in het Russisch), de namen zijn tweemaal vermeld.

Bespreking per punt:

1. Wat is het voor poststuk? Werd zo'n briefkaart beschouwd als een briefkaart naar het buitenland? Of zag Ob. Ost Riga als ex-Russisch gebied met als tarief richting moedertje Rusland het porto binnenland? In de betreffende periode was niets anders voorzien dan dat naar Rusland briefkaarten gestuurd mochten worden. Die hadden het opgedrukte binnenlandse tarief van 7,5 pfennig. André de Bruin trof briefkaarten aan met soms bijfranking van 2,5 pfennig. Na de ondertekening van het vredesverdrag kwam het tot een kort tariefoverzicht waarin een briefkaart naar Rusland 10 pfennig kostte.

2. Wanneer is het stuk verzonden en hoe zag de wereld er toen uit? Het gebruikte stempel is Riga, 1 februari 1918, kenletter "e". Hetzelfde stempel met deze kenletter komt in die periode ook op andere poststukken naar Rusland voor, voor zover André die kende. Wat betreft de datum: Duitsland had uiteraard in het gebied van Ob. Ost niets te maken met de Russische Juliaanse kalender die daar in gebruik was tot de bezetting. De datum 1 februari is de Gregoriaanse datum, die volgens de Juliaanse de 19e januari is. De datum van verzenden is van belang, want in die tijd kwam de Vrede van Brest-Litovsk stapsgewijs tot stand. Daarbij speelden bij elke stap nieuwe politieke ontwikkelingen, met mogelijke gevolgen voor de post. André de Bruin onderscheidt twee hoofdperiodes, de periode van de wapenstilstand (tot 18 februari 1918) en de periode na het hervatten van de vijandelijkheden op 3 maart.

Hoe liep het eigenlijk in Brest-Litovsk? Bij de vredesonderhandelingen waren behalve Duitsland nog de bondgenoten betrokken, het Osmaanse Rijk, Oostenrijk-Hongarije en Bulgarije, de "Centralen" geheten. In een later stadium arriveerden ook vertegenwoordigers van de Oekraïense Volksrepubliek. Oekraïne verklaarde zich namelijk op 25 januari 1918 volledig onafhankelijk van Rusland en sloot op 9 februari een eigen vredesverdrag met de Centralen in ruil voor erkenning, graanleveranties aan de Centralen en sympathieke landsgrenzen. Iedereen had haast met het afsluiten van de oorlog in het Oosten, alleen winnaar Duitsland speelde het spel uiteindelijk keihard. Bolsjewistisch Rusland rekende op een wereldrevolutie, te beginnen in Europa en had vooral even tijd nodig voor binnenlandse zaken, want de Oktoberrevolutie was slechts een staatsgreep geweest. Verbroedering aan het front was steeds meer een algemeen verschijnsel geworden. De mogelijkheid om post en

Afb. 1b

propaganda te verspreiden naar het westen was voor de bolsjewieken welkom, vanuit Brest verdeelde de delegatie gul pamfletten, kranten enz. Men wierp onderweg volop pamfletten uit de trein die dan door Duitse militairen gelezen werden.

Hoe zat het met censurstempels? Volgens André de Bruin zijn de door hem bestudeerde poststukken tot 30 januari niet gecensureerd! Dat is zachtjes gezegd erg opvallend. In de Rigase krant van

30 januari stond verder dat alleen briefkaarten toegestaan waren. Beide gegevens sluiten aardig aan bij onze briefkaart, geschreven en verzonden op 1 februari! De briefkaart heeft geen censurstempels, terwijl het "e" stempel van die periode bekend is op dit soort stukken. André meldt ook dat de postoverdracht gedurende de eerste periode nogal informeel liep, dit in tegenstelling tot de periode na de sluiting van het Vredesverdrag...

Afb. 2
Groepsfoto van Duitse en Russische soldaten na de wapenstilstand
(december 1917)

Afb. 3
Handel tussen de fronten: Russische soldaten kopen gebruiksartikelen
(1 Januari, 1918)

In die tijd zou deze briefkaart be-
slist in Wilna door de Duitsers
gecensureerd zijn. Het is mogelijk
dat in Oekraïne niet gecensureerd
werd omdat de politieke toestand
daar sterk wisselde.

3. De briefkaart moest via Brest-
Litovsk naar Odessa, waarbij nog
aangegeven was dat de route via
de Oekraïense plaats Berditsjev
moest lopen, een spoorweg-
knooppunt ten westen van Kiev,
richting zuiden. Dat was blijkbaar
een betrouwbare route, achter het
front en uit de buurt van bolsje-
wieken. Onafhankelijk Oekraïne
was in strijd met bolsjewistisch
Moskou geraakt en voerde ge-
haast onderhandelingen over een
vredeverdrag met Duitsland, daar
heerste dus vrede aan het front.
Het Russische leger in het zuid-
westen had in de zomer zware
verliezen geleden (De Broesilov
offensieven) en had andere zaken
aan het hoofd, temeer daar een
aantal bekende generaals al
maanden gevangen werd gehou-
den, met de dood werd bedreigd
en slechts door eigenmachtig op-
treden van de opperbevelhebber
in Moskou vrijgelaten werd
tijdens de Oktoberrevolutie. Dit
kostte deze opperbevelhebber zijn
baan. Onder de vrijgelatenen
zaten toekomstige Witte leiders,
waaronder Denikin!

Rusland en de Centralen waren op
6 december 1917 begonnen met
overleg over een wapenstilstand
van een maand en die ging in op
15 december.

De delegatie stond onder leiding
van Adolf Joffe (**afb. 4**), etnisch
een Karaiet en als zodanig is er
een Baltische link naar Trakai en
de Krim, waar restanten van dit -
qua religie Joodse - steppevolk
leven. Rusland stelde voor om
vrede te sluiten zonder annexa-
ties, zonder schadeloosstellingen
over en weer en met zelfbeschik-
king voor alle volkeren. Dat was
iets heel anders dan wat met name
de Duitsers op de agenda hadden.
De wapenstilstand werd verlengd
op 18 januari. Op 30 januari gin-
gen de onderhandelingen verder.
Rusland ging opnieuw niet in op
de Duitse eisen en zegde op

10 februari eenzijdig de wapenstilstand op, de delegatie onder leiding van Trotskij (opvolger van Joffe als delegatieleider) pakte zijn koffers en ging terug naar Rusland.

Dat was “unerhört”, zo vonden de verbouwene Duitsers. Maar op 18 februari 1918 maakten ze van de geboden gelegenheid gebruik, hervatten de vijandelijkheden en veroverden zonder moeite de rest van het Balticum.

Rusland had dit optreden niet verwacht en tekende op 3 maart noodgedwongen het uiteindelijke Vredesverdrag van Brest-Litovsk, dat nog veel nadeliger uitviel dan de eerdere versie. Voor president Wilson van Amerika was dit aanleiding om ten aanzien van Duitsland een bestraffende houding aan te nemen.

Op 1 februari, toen de briefkaart verzonden werd, was dus de verlengde wapenstilstand van kracht. André de Bruin noemt dit de “eerste fase” waarin postverkeer mogelijk werd en waarbij het nogal ongeorganiseerd toeging. Dat werd anders na de ondertekening in maart van het vredesverdrag en opnieuw anders met de wapenstilstand in Compiègne van 11 november 1918. Rusland zegde het verdrag toen op.

4. Sommige zaken wekken verbazing!. Het is vreemd dat er geen veldpostnummer in het adres staat. Ook ontbreken de rang en eventueel daaraan verbonden aanspreektitel van Girgenson, bijvoorbeeld “weledelgeboren”. Mogelijk dacht moeder Girgenson dat dit geen zin had in de chaos in Rusland, de veldpost zou ook wel opgehouden hebben te functioneren. Gezien zijn afkomst was zoon Georg in 1917 hoogstwaarschijnlijk officier en uiteraard wist zijn moeder dat officieren het moeilijk hadden sinds soldatencomités de lakens uitdeelden. Epauletten werden afgerukt, officieren werden niet vertrouwd, vaak vermoord. Het Russische leger te velde, waar de briefkaart naar toe moest, had in de winter van 1917-1918 grotendeels opgehouden te bestaan als centraal geleide,

Afb. 4
Aankomst Joffe.

Afb. 5
Wapenstilstand.

inzetbare strijdmacht. De Russische vredesdelegatie en ook Trotskij zelf hadden met eigen ogen gezien dat de loopgraven op de route naar Brest-Litovsk grotendeels verlaten waren, er was al maanden sprake van massale desertie. Sommige onderdelen echter, opleidingen, kazernes, hele regio's draaiden ieder op eigen manier verder, op de automatische piloot, zoals te lezen is in o.a. de memoires van de Letse politicus Adolfs Blodnieks.

5. Het Russische leger had in de verloren Russisch-Japanse oorlog veel aan aanzien verloren. Om het moreel op te krikken waren enkele prestigeverhogende zaken aangepakt. Het Belgorodskij regiment, ooit door Peter de Grote opgericht, werd bijvoorbeeld als 12^e oelanenregiment (**afb. 5**) uitgerust, een aantrekkelijk paradeuniform (**afb. 6**), mooie paarden, lansen met vaantjes en zo. Het had in de oorlog, net als andere oelanenregimenten, geen actie gezien en was sinds 1916 gelegerd aan het Roemeense front.

Georg Girgensohn was blijkens de tekst van de briefkaart in Moskou gesignaleerd, dat is erg ver van het front. Onder gezagsgetrouwe militairen giste het sinds de zomer. In december was in Moskou na geheime voorbereidingen het Vrijwilligersleger van de Witten opgericht met als verzamelpunt het zuiden van Rusland. Er was een geheime trek van militairen begonnen, vooral van officieren, naar het zuiden en zuidoosten om daar dienst te nemen en de bolsjewieken te bestrijden. In juni 1918 liepen alle officieren van het Belgorodskij regiment over naar de Witten. Had Georgs bezoek aan Moskou hier iets mee te maken? De briefroute via Odessa verwijst naar de bij moeder Girgensohn bekende zuidelijke legering van het regiment of misschien naar de voor de postbezorging veilig geachte omweg richting Moskou.

6. Over de afzender en de Girgensohns is een en ander te vinden op het internet. De Duitstalige tekst die moeder Girgensohn schrijft aan haar zoon is goed leesbaar. Ze schrijft dat ze een brief geschreven had maar dat alleen briefkaarten “naar jullie” toegestaan waren. Ze heeft blijkbaar meer kinderen in Rusland zitten. Verder meldt ze van “Alexander” iets over “iedereen” gehoord te hebben, nogmaals: ze heeft meer familie en bekenden in Rusland. Ook schrijft ze dat ene A. Burmeister Georg in Moskou ontmoet had. Vader heeft geen werk. Er is sprake van de “Bienenhof” die onbeschadigd is en van een “Vorburg” waar oma intrekt. Dat vraagt om verder speuren. Dit leverde op: Bienenhof heet nu Bišumuiža (**afb. 8**) en is een landhuis met bijgebouwen en bedrijfsruimten op de weg naar Bauska. Via vererving werd de familie Von Knierem eind 19^e eeuw eigenaar. Helene Girgensohn was een geboren Von Knierem. Het adres van de familie in Riga is Elisabetstraat 7, appartement 2, een volgens Google streetview oud pand “op stand”. De naam Girgensohn -

Afb. 6
Gala uniform

Afb. 7
Oudste luitenant

Afb. 8
Bišumuiža, 19 september 2007

even dacht ik dat het een Joodse naam was- leverde op het internet allerlei lutherse personen op uit Letland en Estland, waaronder dominees. Ene Georg Girgenson was tijdens de Eerste Wereldoorlog lid van de gemeenteraad van Riga. De voornaam klopt bij de “vadersnaam” van de militair aan wie de briefkaart geadresseerd was, Georg Georgievitsch! Toeval? Ik houd het op de missende schakel. Vader Girgenson komt voor in het boek “Alle deine Wunder”, geschreven door de laatste Domprobst van Riga. Deze was in 1919 tijdens het bolsjewistische bewind in Riga in de gevangenis gezet en ontmoette daar Georg Girgenson. Beiden keken daar de dood in de ogen en verkeerden er onder erbarmelijke omstandigheden. Lees Blodnieks memoires eens voor details over de bolsjewistische werkwijze.

Een zoektocht naar hoe het verder liep met de Girgensons, leverde niet veel op. Ik vond een overlijdensbericht van Helene (ja, net als op de briefkaart met een Franse “e” als uitgang) Girgensohn (overleden in Straatsburg op 10-11-1918) in de Rigasche Zeitung van 22-11-1918. Dat moet haast wel de moeder zijn. Zou ze Letland verlaten hebben om in veiliger streken te verblijven? De militairen van het 12e Belogodskij regiment, inmiddels deel van het Vrijwilligersleger van Denikin en Wrangel, kwamen na de burgeroorlog terecht in Joegoslavië, (afb. 10) waar ze vaak als gewone arbeiders werkten en intussen wel hun militaire structuur behielden. Of Georg daar bij was, weet ik niet. In een willekeurig overzicht van “Witte” militairen komt hij niet voor, wel een “Von” Girgenson met andere initialen.

Vragen

Heeft de kaart de geadresseerde bereikt? De kaart is niet meteen teruggestuurd, daar hadden de Duitsers een apart stempel “zurück” voor. Waarom ontbreken postale aanwijzingen en dergelijke? Was dat regiment zomaar te traceren? Is de kaart misschien ergens blijven liggen en uiteindelijk in de verzamelaarswereld terecht gekomen?

Afb. 9
Cavaleriegeneraal.

Afb. 10
Officieren van het regiment in Joegoslavië 1920.

Waarom ontbreken censuurkenmerken? Werd in de eerste periode, die van de wapenstilstand en verlenging ervan, werkelijk de hand gelicht met censuur aan Duitse en Russische zijde? In de tweede periode, dus na de sluiting van het Vredesverdrag, censureerde men wel.

Literatuur

Post-Rider 36, Andrew Cronin, Brest-Litovsk Treaty Mail

Post-Rider 37, Robert Taylor, Post Brest-Litovsk Mail
Het Baltische Gebied 27, André de Bruim, Frontoverschrijdend postverkeer tussen Ob. Ost en Rusland in het jaar 1918
The undefeated Nation, Adolfs Blodnieks New York 1960
Internet Wikipedia e.a.

WAAR, WAAR PRECIES?

Ruud van Wijnen

Het voorkomt misverstanden of verkeerde reizen als we precies weten waar we heen moeten of als we graag willen vertellen waar we geweest zijn.

Ook in dagtekeningstempels vinden we nadere informatie over de ligging van een bepaalde plaats. Soms zijn er daarvoor geografische redenen: twee plaatsen hebben dezelfde naam of een gehucht is wel heel erg klein. Ook administratieve en staatkundige veranderingen kunnen een rol spelen. Door een aantal voorbeelden uit mijn collectie wil ik daarvan een idee geven.

Een postzegel is eigenlijk niet meer dan een betalingsbewijs. De afzender heeft de post geld betaald om zijn brief of kaart te vervoeren. Om te voorkomen dat slinkse lieden de postzegel afweken om die nog eens te gebruiken, zet een postbeampte er zo snel mogelijk een stempel op. Hoe vetter, hoe beter, zou je denken. Zo bezien is een stempel met een plaatsnaam en een datum niet nodig. Voor de uitvinding van de postzegel betaalde de ontvanger van een brief het porto en in die tijden was het handig om snel te kunnen zien van waar de brief verzonden was en via welke route die was vervoerd. Op grond daarvan werd berekend hoeveel de ontvanger diende te betalen en welke bedragen de verschillende postkasten onderling moesten afrekenen. Maar een poststempel met plaatsnaam en datum heeft zijn voordelen. De ontvanger van de brief ziet meteen waar die vandaan komt en kan ook direct berekenen hoe lang die onderweg was. Transparantie, zeg maar. Ook voor de post is er een voordeel:

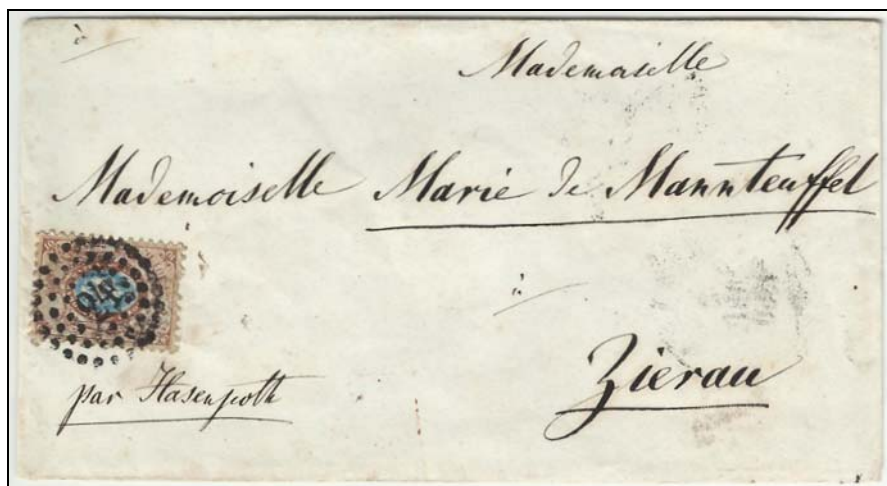
We waren deze zomer in Bergen. Mooie plek !

.... aan Zee ? Nee.

.... Binnen ? Ook niet.

.... op Zoom wellicht of bij de zuiderburen in Mons ?

.... auf Rügen ? Ja, eine Reise wert !

Afb. 1

1860, brief van Mitava / Mitau / Jelgava naar Zierau, "via Hasenpott".

De postzegel werd in Mitava, hoofdstad van het gouvernement Koerland, ontwaard met het ronde puntnummerstempel 24.

onterechte klagers over trage bezorging kunnen op de feiten worden gewezen.

Rusland

De eerste stempels die vanaf 1858 in Rusland werden gebruikt om postzegels te ontwaarden waren de zgn. puntnummerstempels. Deze stempels waren vooral ontworpen om te voorkomen dat postzegels meerdere malen gebruikt konden worden: een zorgvuldig geplaatst stempel bedekte met vette punten min of meer de gehele zegel (afb. 1). Toch bestond kennelijk de behoefte om in het stempel ook aan te geven in welke plaats de afstempeling had plaatsgevonden. Dit gebeurde door middel van het nummer dat aan alle postkantoren in het immense land was toegekend. De status van een postkantoor bepaalde de vorm van het stempel. Ronde stempels werden

gebruikt op de postkantoren van de gouvernementshoofdsteden (zoals 24 = Mitava en 38 = Riga), rechthoekige op de postkantoren van de districts-hoofdsteden (bv. 234 = Bausk t/m 245 = Jakobstadt in Koerland).

Het gebruik van nummers om aan te geven vanuit welke plaats een brief was verzonden werkte in de praktijk niet. Wie kende immers de nummers uit zijn hoofd? Al snel werden daarom naast de nummerstempels rondstempels met plaatsnaam en datum geplaatst (afb. 2).

De eerste dagtekeningstempels vermeldten alleen de plaatsnaam met onderin het stempel een kleine versiering of posthoorn. De herkenbaarheid en ligging van grotere plaatsen zal voor veel brievenontvangers geen probleem geweest zijn, maar de namen van dorpen en gehuchten zullen

bij lang niet iedereen bekend zijn geweest, laat staan de ligging (afb. 3).

De inefficiënte dubbele afstempeling met zowel een nummer- als een dagtekeningstempel was geen lang leven beschoren. Eind 1863 werd een einde van het gebruik van de nummerstempels verordonneerd.

Afb. 2

1862, brief van Tukum / Tukums naar Riga.

De postzegel werd in de districtshoofdstad Tukum ontwaard met het rechthoekige puntnummerstempel 241. Op de achterzijde werden de dagtekeningstempels van Tukum en, bij aankomst, Riga geplaatst.

Afb. 3

1885, briefkaart van ИЛЛУКСТСКОЕ П.О., het postagentschap Illuxt / Ilūkste in Koerland naar Mitava / Mitau / Jelgava.

Een fraai dagtekeningstempel met posthoorn, maar zonder enige aanduiding van de ligging van het dorpje Illuxt.

Afb. 4

1885, briefkaart van Griva naar Mitava / Mitau.

Onderin het stempel is de naam van het gouvernement Koerland volledig vermeld: КУРЛЯНДСК. Г. De laatste losse letter is de G van Gouvernement.

Afb. 5a

1889, briefkaart van Riga naar Segewold / Sigulda.

Achter de plaatsnaam is ЛИФЛ. (Lijfland) als gouvernement vermeld.

Afb. 5b

1881, briefkaart van КРЕЙЦБУРГЪ / Kreutzburg / Krustpils naar Riga.

Onderin het stempel is afgekort de naam van het gouvernement Vitebsk, ВИТЕБ., aangegeven.

Vanaf rond 1875 werden in de Russische dagtekeningstempels de namen van de gouvernementen waarin een plaats was gelegen opgenomen. Letland werd in 1918 een onafhankelijke staat op het grondgebied van de gouvernementen Koerland, Lijfland en Vitebsk. De namen van de gouvernementen komen, een enkele uitzondering daargelaten (**afb. 4**), bijna altijd in afgekorte vorm in een stempel voor (**afb. 5a en 5b**).

Een paar voorbeelden. Koerland: КУРЛ. of КУРЛЯНД., Lijfland: ЛИФЛ. en Vitebsk: ВИТ., of ВИТЕБ.

Het tweede type dagtekeningstempel dat in Rusland in gebruik kwam (met de datum in de vorm van een kruis) heeft een strakke, uniforme indeling van plaatsnaam, datum, gouvernementsnaam en status van het postkantoor (**afb. 6a en 6b**).

Het vermelden van de gouvernementen in de dagtekeningstempels heeft voor verzamelaars die zich bezighouden met de postgeschiedenis van de Baltische landen het grote voordeel dat ze in één oogopslag kunnen zich of een losse gestempelde zegel of een poststuk binnen ons verzamelgebied valt, of niet. Daarna wijzen handboek en atlas ons verder de weg.

De voorschriften waaraan de dubbelrondstempels, die vanaf 1903 in Rusland de bestaande stempels geleidelijk gingen vervangen, moesten voldoen zijn helder voor wat betreft het gebruik van geografische aanduidingen. Bij grotere plaatsen geen en bij kleinere plaatsen de kortst mogelijke afkorting van het gouvernement waarin ze liggen: КУРЛ., ЛИФЛ., en ВИТ. (**afb. 7**). Indien er twee plaatsen zijn met dezelfde naam dient het district er bij te worden vermeld en postagentschappen die vallen onder een hoofdpstkantoor in een bepaalde stad kunnen worden vermeld.

Afb. 6b
1902, dagtekeningstempel van ДВИНСКЪ / Dvinsk / Daugavpils met de gouvernementsnaam ВИТЕБ. van Vitebsk.

Afb. 6a
1909, wenskaart van РИНГЕНЪ / Ringen / Rēņe, via ВОЛЬМАРЪ / Wolmar / Valmiera, naar Буртние. Achter beide plaatsnamen is het gouvernement vermeld waarin ze gelegen zijn: resp. КУРЛЯ. en ЛИФЛ.

Afb. 7
1913, briefkaart van ВЕНДЕНЪ / Wenden / Cēsis, via ИКСКЮЛЬ / Uexküll / Ikšķile, naar БАЛЬДОНЪ / Baldone. Bij Wenden is geen gouvernement aangegeven, bij de twee andere plaatsen wel: ЛИФЛ. resp. КУРЛ.

Zo krijgt het Koerlandse plaatsje Griva de toevoeging Semgallen (**afb. 8**) en het postagentschap in de Haven van Vindava de toevoeging ЭЛЕВ. = ELEVator. (**afb. 9**).

Onder in het stempel VINDAVA – ELEV. bevindt zich de aanduiding МОСК-ВИНД. Ж.Д. van de Moskou – Vindava spoorlijn. Door de vermelding van de spoorlijn waaraan ze liggen weten we precies waar de postagentschappen in de stations liggen. Nauwkeuriger kan nauwelijks. (**afb. 10a en 10b**).

Afb. 10a

1916, dagtekeningstempel СТ. ДАУГЕЛЬНЪ / St. Daugeln / St. Dauguli op een portvrije briefkaart aan een soldaat in het Letse infanterie bataljon. In het stempel wordt aangegeven dat dit station is gelegen aan de ВОЛЬМАРСК. П.П., de Wolmar zijlijn. Deze smalspoorlijn verbond het havenplaatsje Haynasch / Ainaži met Smiltene in centraal Lijfland en kruiste in Wolmar / Valmiera de hoofdlijn Riga – Valk.

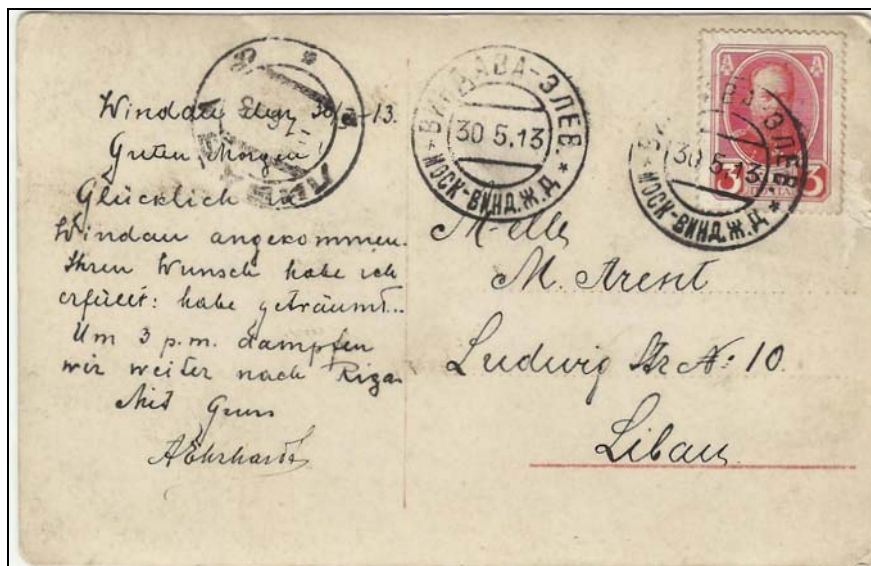
Afb. 10b

1912, dagtekeningstempel van СТ. ЕЛОВКА / Station Elovka aan de Л. Р. Ж.Д. op een briefkaart naar Salisburg / Mazsalaca. De letters Л.Р. = L.R. verwijzen naar de Libava – Romni spoorwegmaatschappij die ook de spoorlijn Kalkuni – Radzivilviški aanlegde en exploiteerde. Elovka / Eglaine ligt in het verre zuidoosten van Letland, vlak bij de grens met Litouwen.

Afb. 8

1905, briefkaart van GRIVA – SEMGALLEN in het gouvernement Koerland naar Duitsland. Semgallen is de langgerekte, oostelijke landstreek van Koerland ten zuiden van de Daugava. Griva, gelegen aan de Daugava tegenover Dünaburg /Daugavpils, ligt in Koerland. Dünaburg / Daugavpils, aan de overkant van de rivier, in het gouvernement Vitebsk. Waarom de toevoeging “Semgallen” in het stempel is opgenomen is onduidelijk: binnen Rusland ken ik geen tweede Griva.

Afb. 9

1913, ansichtkaart van ВИНДАВА – ЭЛЕВ. / Vindava – Elevator naar Libau. De afzender schrijft o.a. dat hij blij is in Windau aangekomen te zijn en dat hij om 3 uur verder naar Riga zal varen. Onderin het stempel is aangegeven dat het postagentschap Vindava – Elevator aan de spoorlijn Moskou – Vindava (МОСК – ВИНД. Ж.Д.) is gelegen.

Postgebiet Ob. Ost

Na de bezetting van Koerland in de zomer van 1915 openden in een aantal steden in dat gebied op 15 januari en 1 juli 1916 de eerste Duitse postkantoren. In alle dagtekeningstempels werd alleen de plaatsnaam vermeld. Pas later, in 1918, kwamen stempels met de toevoeging "KURLAND" of "LIVLAND" in gebruik, zowel in nieuw geopende postkantoren als in een deel van de bestaande (afb. 11a en 11b). Hier is geen sprake van eenduidigheid. Van de drie op 1 mei 1918 in Lijfland geopende Duitse postkantoren in Walk, Wolmar / Valmiera en Wenden / Cēsis werd alleen in het stempel van de laatste stad vermeld dat die in Lijfland was gelegen (afb. 12 en 13).

Afb. 11a
1917, dagtekeningstempel van LIBAU, zonder toevoeging onderin. Het kastjesstempel L is van de censuurdienst in Libau.

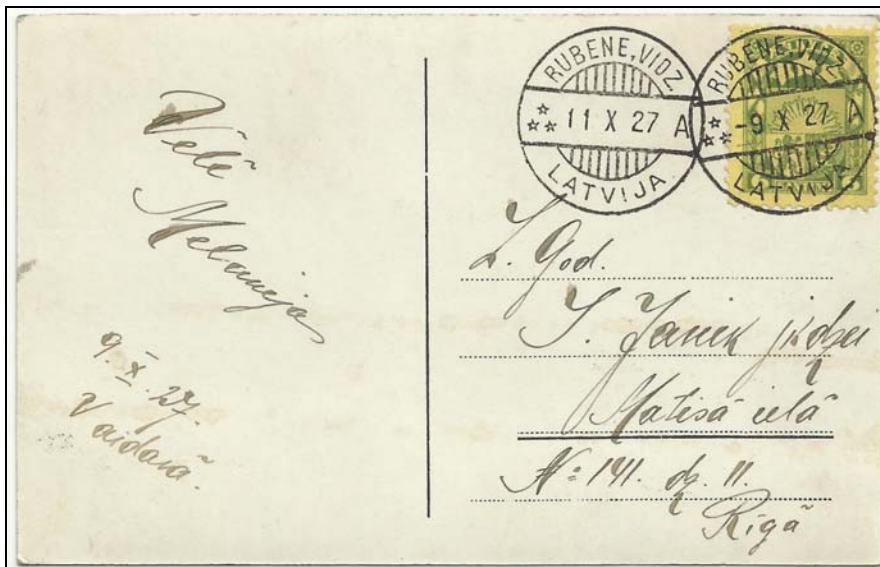
Afb. 12
1918, dagtekeningstempel van WOLMAR, zonder toevoeging onderin. Het kleine rondstempel W is van de censuurdienst in Wenden.

Afb. 11b
1918, aangetekende brief van LIBAU (KURLAND) naar Keulen, 2 – 4 september. Dit stempel kwam op 9 augustus 1918 in gebruik. Het lijkt er op dat het de twee eerder gebruikte stempels, zonder de toevoeging "Kurland", verving.

Afb. 13
1918, aangetekende brief van WENDEN (LIVLAND) naar Berlijn, 2-5 september. Zowel in het stempel als op het aantekenstrookje wordt aangegeven dat Wenden in Lijfland ligt.

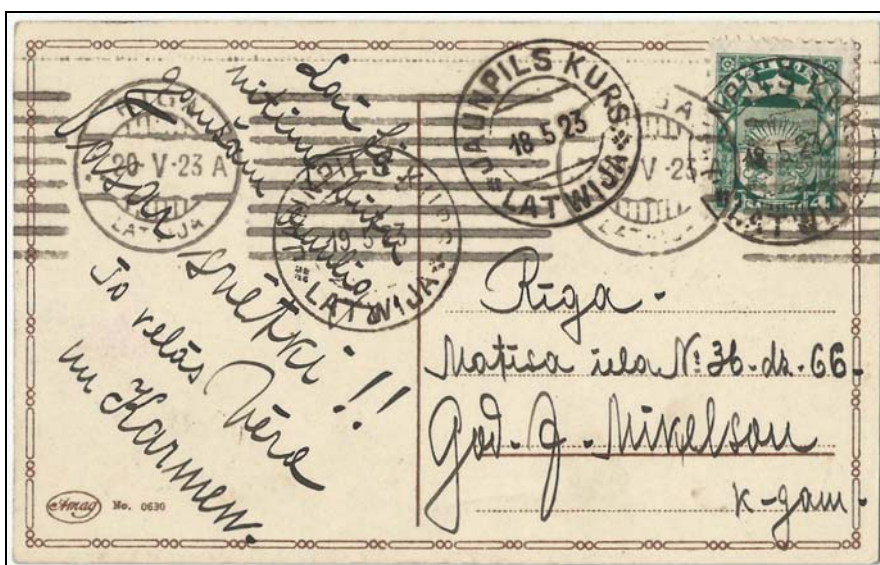
Afb. 14

Verjaardagskaart van RUBENE, VIDZ. naar Riga, 9 en 11 okt. 1927. De afkorting VIDZ. staat voor de landstreek Vidzeme = Lijfland. Verder valt het stempel ook op door de drie open sterren voor de datum.

Afb. 15

De administratieve indeling van Letland in 1939. Uit: "Latvijas Ģeogrāfijas Atlants", Jāņa sēta, Rīga 1999.

Afb. 16a

1923, briefkaart van JAUNPILS KURS. Naar RIGA. Achter de plaatsnaam de afkorting van Kurzeme in de oude spelling met een s.

Onafhankelijkheid 1918 – 1940

Het idee om de dagtekeningstempels in mijn verzameling nog eens goed te bekijken kwam in me op toen ik deze verjaardagskaart (**afb. 14**) tegenkwam. Achter de plaatsnaam RUBENE staat de afkorting VIDZ. van Vidzeme = Lijfland. Dan zou er toch ook een stempel met KURZ., ZEMG. of LATG. moeten zijn, denk ik dan.

In de onafhankelijkheidsperiode was Letland aanvankelijk verdeeld in drie landstreken: Kurzeme (Koerland), Vidzeme (Lijfland) en Latgale in het oosten.

Koerland werd later gesplitst in Kurzeme en Zemgale. (**afb. 15**).

In Letland bestaat echter geen tweede Rubene, maar wel een plaatsje met een naam die er veel op lijkt, nl. Rebeni. Om slordige lezers te helpen en mogelijke verwarring te voorkomen heeft het dagtekeningstempel daarvan de toevoeging KURS. of KURZ. van Kurzeme.

Bladerend in het overzicht van alle Letse postkantoren vond ik slechts vijf dagtekeningstempels met de afkorting van een van de landsdelen. Latgale en Zemgale komen niet voor en er bestaat maar één echt, ook nog tijdelijk, paar: Jaunpils. Jaunpils ligt in Kurzeme en lag tot 1925 ook in Vidzeme. Het Lijflandse Jaunpils kreeg in 1925 met Zaube een nieuwe naam (**afb. 16a en 16b**).

In Letse dagtekeningstempels komen nog andere toevoegingen voor waarvan "Pagasts" (Gemeente) en "Stacija" (Station) de bekendste zijn. De mooiste drie stempels met een nadere geografische aanduiding vind ik Daugavpils-Cietoksnis (**afb. 17**), Liepāja-Brīvosta en Rīga-Birža.

Er bestaat nog een tweede groep dagtekeningstempels waarin wordt aangegeven waar een postkantoor precies is gevestigd: de stempels van de postkantoren in de diverse stadsdelen van Riga. Die werden al in de Russische tijd gebruikt en tijdens de onafhankelijkheid loopt de nummering op tot 9. Ik besteedde er aandacht aan in Het Baltische Gebied nr. 31, 1997 (**afb. 18**).

Afb. 16b

1940, dagtekeningstempel JAUNPILS KURZ. met de afkorting van Kurzeme in de nieuwe spelling met een z.

Afb. 17

1940, dagtekeningstempel DAUGAVPILS – CIETOKSNIS, Daugavpils – Vesting.

Dit stempel was alleen in de jaren 1939 en 1940 in gebruik

Afb. 18

1925, aangetekende brief van postkantoor RIGA 2 in het stadsdeel Āgenskalns naar Aizpute.

In het dagtekeningstempel staat nog de aanduiding II PILS. NOD. In het aantekeningstempel is reeds de vereenvoudiging naar "2" zichtbaar die later ook in de dagtekeningstempels wordt gebruikt.

Afb. 19

1928, aangetekende brief naar Kabile, verzonden via postkantoor RIGA 2 in het stadsdeel Āgenskalns. Op het aantekenstrookje valt te lezen dat de brief werd afgegeven op het postagentschap ("p.p.n.") aan de Kalnciema iela 84 (afb. 19a).

Afb. 19a

Afb. 20

1931, aangetekende brief naar Skrīveri, verzonden via het Hoofdpostkantoor van RIGA.

Het aantekenstrookje maakt duidelijk dat de brief werd afgegeven op het postagentschap van het eiland Kundziņsala. Dit eiland ligt aan de oostelijke oever van de Daugava ten noorden van Riga, tussen Sarkandaugava en Vecmilgrāvis. Zelfs het adres is bekend: 11. linija nr. 2. Vanaf 1937 had dit postagentschap de aanduiding "p.p.n. 12".

Naast het hoofdpstkantoor en de postkantoren in de stadsdelen beschikte Riga over een fijnmazig net van hulppostkantoren en postagentschappen. Die kregen pas in 1937 de beschikking over eigen dagtekenings-tempels. Daarvoor werden op postagentschappen geposte brieven en kaarten afgestempeld op het hoofdpstkantoor of op een van de stadsdeelpostkantoren. Echter, als het om aangetekende brieven ging valt precies vast te stellen op welk postagentschap de brief werd aangeboden omdat het adres ervan ter plekke werd opgeschreven op een blanco aantekenstrookje. Preciezer kun je het niet hebben...

(afb. 19 en 20).

Het postagentschap op het eiland Kundziņsala was gevestigd in de kruidenierswinkel van Evers. Dat was ook in 1913 al zo. De kaart op de voorzijde van dit blad werd in dezelfde winkel ter verzending aangeboden, drie dagen na de opening van het postagentschap. De afkortingen onderin het stempel betekenen "stedelijk hulppostagentschap, volglatter K".

Ik vraag me wel eens af hoe het mogelijk is dat sommige brieven en kaarten elkaar in een verzameling vinden.

De sovjetbezetting 1940 – 1941

Tijdens de sovjetbezetting gedurende de jaren 1940 en 1941 werden de Letse dagtekeningstempels geleidelijk vervangen door tweetalige sovjetstempels. Ik heb geen enkel stempel gevonden met een andere nadere geografische aanduiding dan JIATB. CCP – LATV. PSR, de afkorting van Letse socialistische sovjetrepubliek (afb. 21).

Op de afgebeelde kaart valt een ander aspect van “waar precies” te ontdekken. De kaart werd afgestempeld in postwagon nr. 1 op de spoorlijn RĪGA – VALKA, maar de afzender vermeldde keurig waar hij zijn kaart had geschreven, nl. in “Vilciens”. Een gehuchtje van die naam heb ik niet kunnen vinden, wellicht gaat het om de naam van een landhuis of een kruising van twee landwegen (met een kroeg, misschien).

Duitse bezetting 1941 – 1945

Aan de dagtekeningstempels die tijdens de Duitse bezetting in gebruik kwamen valt weer meer te ontdekken aan geografische aanduidingen. Dat geldt zowel voor de Duitse tweetalige stempels die vanaf midden 1942 in gebruik kwamen bij de civiele post als voor de stempels van de Deutsche Dienstpost Ostland.

Bij de tweetalige stempels vinden we, tot op heden, de landsdeel aanduidingen “Kurland” en “Lettgallen”, maar geen “Livland” (afb. 22a). Verder wordt in een aantal stempels aangegeven in welke “Kreis” (district) de plaats ligt of wordt door het woordje “über” aangegeven hoe post naar de betreffende plaats dient te worden geadresseerd en verzonden (afb. 22b en 22c).

Afb. 21

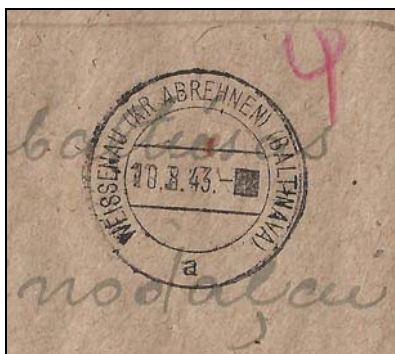
1941, met postwagon nr. 1 van de spoorlijn RĪGA – VALKA verzonden briefkaart naar BAJMEPA – VALMIERA. Onder de plaatsnaam wordt aangegeven dat deze stad in de socialistische sovjetrepubliek Letland ligt.

Afb. 22a

1944, met strafport belaste briefkaart van WINDAU (KURLAND (VENTSPILS)) naar Ances.

Het tweetalige strafportstempel geeft aan dat de ontvanger 9 Rfg. dient te betalen. Dit is 1½ keer het normale port van 6 Rfg.

Afb. 22b
1943, dagtekeningstempel
WEISSENAU (KR. ABREHNEN)
(BALFINAVA).

Afb. 22c
1944, dagtekeningstempel SKRUDALIENE über DÜNABURG.
Opvallend is het ontbreken van een Duitstalige naam. Kennelijk bestond die voor Skrudaliene, ten zuidoosten van Dünaburg, niet en was die ook niet "verzonnen".

De eerste dagtekeningstempels van de Duitse Dienstpost in het Ostland werden al einde augustus 1941 in Riga in gebruik genomen. Hoewel de dienstpost zeker niet alleen in de grotere steden kantoren had, is het aantal toevoegingen in de stempels relatief gering.

Meestal gaat het dan om "Kreis" (**afb. 23a**) en heel aardig is de toevoeging "DUNA" achter Jakobstadt, inderdaad aan de rivier de Duna / Daugava (**afb. 23b**).

Afb. 23a

Afb. 23b

Ter afsluiting

In de dagtekeningstempels die tijdens de hernieuwde sovjetbezetting en daarna tijdens de hernieuwde onafhankelijkheid in gebruik werden genomen vallen geen geografische aanduidingen meer te ontdekken. Maar ik kan me vergissen en dan hoor ik dat graag.

Voor dit artikel maakte ik gebruik van de volgende boeken:

- A.V. Kiryushkin en P.E. Robinson: "Russian Postmarks, an introduction and guide", 1989.
- Harry von Hofmann: "Baltische Postorte 1632 – 1917/8", 1996.
- Harry von Hofmann: "Die Stempel und Postanstalten 1918-1940", 1999.

Verder raadpleegde ik de overzichten van postkantoren en gebruikte dagtekeningstempels in de door Harry von Hofmann geredigeerde handboeken: "Das Postgebiet Ob.Ost auf dem Territorium der späteren Republik Lettland 1915-1920", 2006 en "Lettland vor dem und als Teil vom Generalpostkommissariat Ostland", 2001.

Jan Kaptein

Op internet is steeds meer te vinden met betrekking tot de filatelie van het Baltische gebied. Er zijn sites van verenigingen en verzamelaars met informatie over ons verzamelgebied en soms zijn zelfs complete boeken en tijdschriften op internet te vinden.

Letse stempels

Wat onregelmatig kijk ik op de site van Juris Mors: 'Latvian Philately'. Het adres is: www.latphil.se. Een onderdeel van de site is 'Postmarks 1918-1945' en als u dit kiest dan kunt u verder naar:
-1918 – 1922 provisionals/censorships
-Standard postmarks
-Temporary postmarkings 1922- 1945

Bij de 'Standard postmarks' kan in de navigatie links worden gekozen voor een overzicht van de 10 typen stempels. De typen die we ook zo ongeveer in het overzicht van von Hofmann vinden. Een tweede keuze 'The post offices and their postmarks' leidt naar de pagina waar men een overzicht –als pdf – kan binnenhalen met de postkantoren en stempels. Verder is hier ook nog een lijst met twijfelgevallen als pdf te vinden. De lijst met standaard stempels is een flink bestand – ruim 14 MB- maar dan heb je ook wat: een bijgewerkt overzicht van de Letse postkantoren en hun stempels.

Per postkantoor wordt de openingsdatum gegeven, typen stempel met gebruikperiodes. In het voorbeeld hieronder ziet u dat –indien van toepassing – bij de typen ook de indexletter wordt gegeven en het aantal tralies ('bars') in het stempel.

De laatste kolommen geven een verwijzing naar de indeling van Jakimovs en von Hofmann.

Onderaan deze pagina ziet u het eerste stukje van het werk, dat nog steeds wordt bijgewerkt: het meest actuele overzicht van de stempels van Letland in deze periode.

Op mijn eigen site beschrijf ik aan de hand van de gegevens uit dit overzicht een deel van mijn collectie: latvia.jkaptein.nl/independence02b.html (zonder www ervoor dus)

Op de site van Juris Mors wordt verder ook aandacht besteed aan de spoorpost en de machinstempels.

Handboek Estland

Het bekende handboek voor Estland – EESTI- vond ik in digitale vorm op internet, ook met het supplement. De site (zonder www ervoor): postiajalugu.ee

Kies daarna in de balk bovenin: **H&O EESTI POSTIAJALOO KÄSIRAAMAT (PDF)**

En u komt op de pagina waar het handboek –en het supplement- zijn te downloaden als pdf.

De site is verder ook interessant, wel in het Ests. Gelukkig bied mijn browser –Google Chrome- automatisch aan om te vertalen naar het Nederlands. Het is eigenlijk een blog over postgeschiedenis van Estland, waar dus ook commentaar gegeven kan worden en vragen kunnen gesteld.

The standard postmarks of Latvia

No.	P.O. (District)	Notes	Opening date / closing date	type	index	seg. bars	Earliest seen	Latest seen	ref Jakimov	ref vH HB
A										
0001	Abačas (Bauska)		01.10.1930							
1	ABAČAS			6	A	9	28.2.32.	27.12.40.	1.1	0001.1
0002	Abava (Tukums)		17.10.1927							
1	ABAVA			6	A	9	25.VII.28.	-8.VII.38.	2.1	0002.1
2	ABAVA			10	A	-	21.X.38.	15.VI.43.	2.2	0002.2
	Abgulde see Apgulde									
0003	Abragciems (Tukums)		24.03.1930							
1	ABRAGCIEMS			6	A	9	16.12.35.	13.9.39.	3.1	0003.1
0004	Abrene (Abrene)		20.03.1920							
1	PITALOWA		01.11.21 renamed Jaunlatgale	1	a	-	12.5.20	-7.11.21	4.1	0004.1
2	JAUNLATGALE	pmk delivered 08.11.21 returned 21.04.38		6	A	9	17.XI.21	15.IV.38	4.3	0004.2

PLAATSEN SPELEN VERSTOPPERTJE : TARTU

Sijtze Reurich

Wie zich gaat toeleggen op de stempels die in het Baltische gebied zijn gebruikt, valt van de ene verrassing in de andere.

In de eerste plaats merkt hij al gauw dat in de stempels die vóór 1919 werden gebruikt, heel andere plaatsnamen staan dan in de stempels uit de periode daarna.

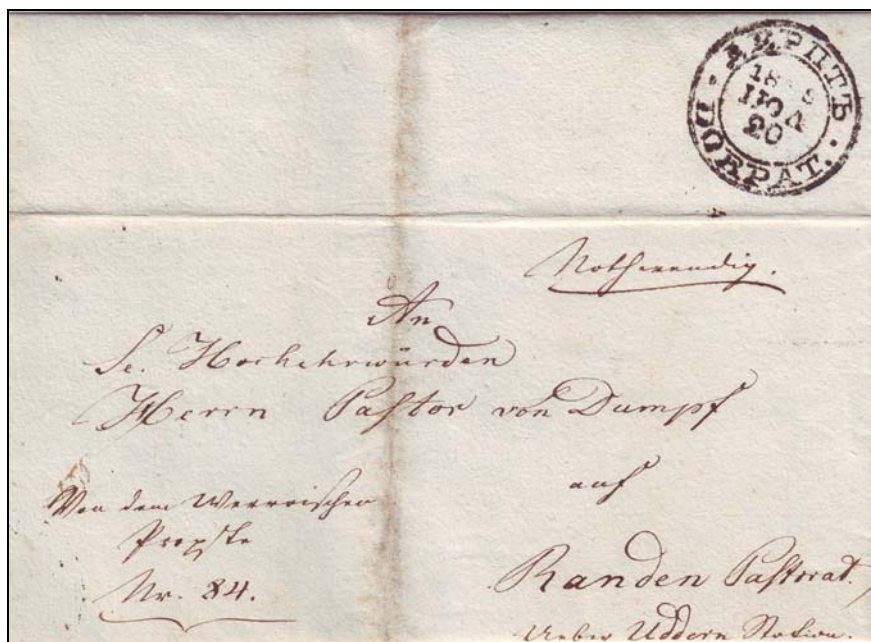
Dat komt niet alleen door het gebruik van het cyrillische schrift in de oudere stempels, maar ook doordat de bovenlaag van de bevolking een andere taal sprak dan de meerderheid van de bevolking. In Estland en het grootste deel van Letland was dat Duits, in Litouwen en de Letse provincie Latgale Pools. De Duitse of Poolse namen wijken vaak aanzienlijk af van de Estse, Letse of Litouwse. De Russen gebruikten in de stempels doorgaans de Duitse of de Poolse naam.

Soms is het heel simpel. Het Estse *Narva* heette in het Duits *Narwa*. In cyrillisch schrift werd dat Нарва. In de stempels komen we dus drie spellingen tegen: *Narva*, *Narwa* en Нарва. Het Letse *Rīga* heette in het Duits *Riga* zonder streepje boven de *i*. De Russen schreven het als Рига. Dus vinden we *Rīga*, *Riga* en Рига. Meer smaken zijn er niet.

Het Estse *Pärnu* had de Duitse naam *Pernau* met als cyrillische transcriptie

Перновъ. Dat is al iets moeilijker, maar de naam blijft herkenbaar. Maar dan hebben we ook nog namen als *Weissenstein* (Вейсенштейнъ). Dat is nu het Estse *Paide*, en die naam ligt niet echt voor de hand. Of neem het Duitse *Mitau*. De Russische naam Митава is nog wel te herkennen, maar de Letse naam *Jelgava* niet. Dat het Poolse *Olita* in het Russisch als Олита wordt geschreven, is vrij logisch, maar de Litouwse naam *Alytus* ligt minder voor de hand.

Dat is nog niet alles. Tot 1918 vinden we post met het stempel *Hemme*. Na 1919 heet die Estse stad *Nõmme*. We zoeken vergeefs naar post met dat stempel in de jaren na 1944. Dat is niet zo vreemd als je weet dat *Nõmme*

Afb. 1

Brief van de lutherse kerk in Dorpat naar de dominee van Randen (nu het Estse Rannu) van 1849. Tweektalig stempel, Russische en Duits. Kerkbrieven, ook van de lutherse kerk, waren portvrij.

in 1940 bij de buurstad Tallinn werd gevoegd. Het stempel bleef nog even in gebruik, maar na de Tweede Wereldoorlog was dat echt afgelopen.

Soms is een plaatsnaam gedurende een aantal jaren zoek en komt dan toch ineens weer terug. Dat geldt bijvoorbeeld voor het Litouwse *Marijampolė*. Tussen 1955 en 1989 is die naam spoorloos verdwenen. In de post uit die jaren vinden we wel de naam *Kapsukas* in de stempels, en die is in 1989 ineens weer weg. Inderdaad, *Marijampolė* heette tussen 1955 en 1989 *Kapsukas*, naar de Litouwse communist Vincas Mickevičius-Kapsukas (1880-1935). Na 1989 waren de man en zijn ideologie niet zo populair meer en kreeg het stadje zijn

oude naam weer terug.

Het lijkt ons leuk u in de komende afleveringen van ons blad aan de hand van poststukken een paar plaatsen te presenteren die in de loop der tijden van naam zijn veranderd.

We beginnen met *Dorpat*, alias *Joerjev*, alias *Tartu*.

Sijtze Reurich
Ruud van Wijnen

Tartu, de één na grootste stad van Estland, had een Duitse naam *Dorpat*. In het Russisch werd dat *Дерпт* (*Derpt*). In afbeelding 1 zien we een stempel uit 1849 met beide namen.

In de jaren tachtig en negentig van de 19e eeuw probeerden de Russen het Baltisch gebied te russificeren. De meeste Duitse plaatsnamen bleven ongemoeid, maar Dorpat kreeg een Russisch klinkende naam. In 1893 werd de plaats herdoopt in Юрьев (*Joerjev*), naar een Russisch fort dat hier in de elfde eeuw werd gebouwd toen de Russen de stad tijdelijk hadden veroverd. Tegelijk werd de universiteit van Dorpat van Duits-Russisch talig. Afbeelding 2 laat het stempel Joerjev zien op een aangetekende brief uit 1912.

In de korte periode (februari-november 1918) tijdens de Eerste Wereldoorlog dat Estland door de Duitsers was bezet, kwam de naam *Dorpat* terug. Dorpat had ook een censuurkantoor. De *D* in een cirkel op de ansichtkaart van afbeelding 3 is afkomstig van de plaatselijke censuur.

Afb. 2

Aangetekende brief van Joerjev naar Naumburg an der Saale in Duitsland. Grotere plaatsen in Rusland hadden speciale aantekenstrookjes in Latijnse letters voor op de post naar het buitenland.

Afb. 3

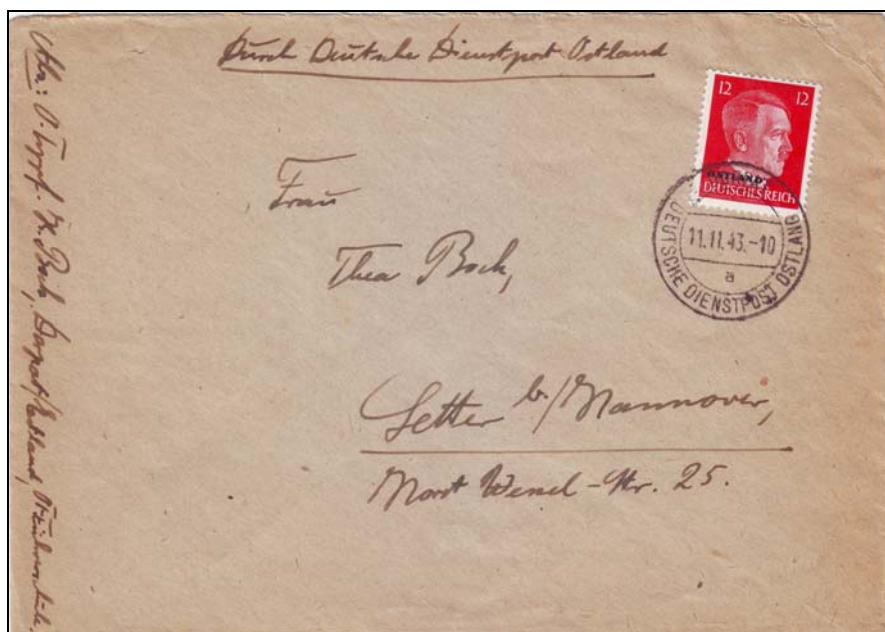
Het stempel Dorpat, aangemaakt in de periode tijdens de Eerste Wereldoorlog dat Estland door de Duitsers was bezet, op een ansichtkaart naar Viljandi van oktober 1918. De kaart is gecensureerd in het censuurkantoor van Dorpat zelf. Daar is het stempel met de *D* in een cirkel geplaatst.

Afb. 4
Aangetekende berichtkaart van Tartu naar Hoorn in Nederland, juli 1921.

Toen Estland in 1918 onafhankelijk was geworden, kreeg de plaats stem-pels met de Estse naam *Tartu*. In af-beelding 4 zien we het op een aange-tekenende berichtkaart naar Hoorn in Nederland. De afzender van de kaart, dierenarts M. Sieger, handelde ook in postzegels. Er is veel correspondentie van hem bewaard gebleven.

De Duitse naam *Dorpat* kwam toch weer even terug: tijdens de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog (1941-1944). Die naam werd echter alleen gebruikt in het stempel van de *Deutsche Dienstpost Ostland*, die in Estland, Letland, Litouwen en Wit-Rusland opereerde en vooral de post naar Duitsland verzorgde. De 'gewone' post bleef het stempel Tartu gebruiken. In afbeelding 5 zien we een brief met Dienstpoststempel naar Letter bij Hannover.

Afb. 5
Brief van Dorpat naar Letter bij Hannover (tegenwoordig een stadsdeel van de stad Seelze), in 1943, tijdens de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog, verzonden met de Deutsche Dienstpost Ostland.

Na de Tweede Wereldoorlog is de stad altijd *Tartu* blijven heten. Ook de Rus-sen gingen het zo noemen. Tijdens de Sovjetbezetting (1944-1991) werden tweetalige stem-pels gebruikt. In afbeelding 6 zien we een machine-stempel TAPTY – TARTU uit 1981.

Afb. 6

Tweetalig machinestempel met de naam in Latijnse en cyrillische letters op een brief van Tartu naar Baldone in Letland van augustus 1981.

Toegift

We laten nog een brief uit de Eerste Wereldoorlog zien.

Deze aangetekende brief ging op 18 november 1918 (wat een dag!) van Riga naar Dorpat.

De R in een cirkel is het censurustempel van Riga.

Een dag later is de brief al in Dorpat. Dat is net de dag dat Estland een voorlopige regering krijgt, met Konstantin Päts als premier. Duitsland heeft op 11 november gecapituleerd en de Duitsers beginnen zich terug te trekken uit het Balticum. Het Duitse postkantoor sluit op 29 november en de Esten nemen de postdienst over. De geadresseerde is onvindbaar en de brief blijft voorlopig op het postkantoor in Tartu liggen, want Dorpat heet inmiddels *Tartu*.

De omstandigheden zijn er niet naar om de brief terug te sturen, want intussen is er oorlog uitgebroken tussen de voorstanders van de Estse onafhankelijkheid en aanhangers van het bolsjewisme. Die laatsten bestaan uit Esten, maar ook uit Russische hulptroepen die bij Narva en Pskov de grens van het jonge land over komen.

Afb. 7

Aangetekende brief van Riga naar Dorpat, 18-11-1918. De geadresseerde is onvindbaar en de brief gaat na lange tijd retour.

Op 24 december 1918 valt Tartu in handen van de bolsjewieken. In hoog tempo wordt met enige hulp van Groot-Brittannië en Finland een sterk Ests leger opgebouwd. In januari zijn de Esten in staat een tegenoffensief te lanceren. Op 14 januari 1919 worden de bolsjewieken uit Tartu verdreven. In april van dat jaar zijn de bolsjewieken teruggeslagen tot achter de grenzen van de nieuwe staat.

Intussen is ook in Letland een onafhankelijkheidsoorlog uitgebroken. Het Estse leger vecht in Noord-Letland met de Letten mee. Riga is tussen 2 januari en 22 mei 1919 in handen van de bolsjewieken.

Pas op 20 augustus 1919 is er blijkbaar weer normaal postverkeer mogelijk met Letland en gaat de brief terug naar Riga. De brief komt daar aan op 23 augustus 1919. Het stempel stamt nog uit de bolsjewistische periode. Net als eerder de geadresseerde, was intussen ook de afzender onvindbaar geworden. De brief eindigt op het rebutenkantoor.

◀

De in de toegift genoemde historische datums komen van de Engelse, de Estse en de Letse Wikipedia.

Afb. 8

De achterkant van de brief van afbeelding 7. Hier zien we hoe lang het geduurd heeft voor de brief terugging. De brief kwam op 19 november 1918 in Dorpat aan en werd op 20 augustus 1919 teruggestuurd naar Riga, waar hij op 23 augustus aankwam.

'LETSE' ANSICHT-POSTWAARDESTUKKEN UIT DE SOVJET PERIODE

Jan Kaptein
Ruud van Wijnen

Er zijn er duizenden van: in de Sovjet Unie uitgegeven ansichtkaarten met een ingedrukt zegel. Alle hoeken en gaten van de Unie werden in beeld gebracht: landschappen en stadsgezichten, nieuwe en oude architectuur, af en toe een heroïsch standbeeld.

Als er mensen op staan zien die ontspannen uit, als op een vrije dag.

Nu vormen de tussen het midden van de jaren 50 en 1991 uitgegeven ansichtkaarten een fraai tijdsbeeld. Niet alleen vanwege de afdrukkwaliteit die in de Sovjet Unie altijd minder was dan dat we hier gewend waren. Ook vanwege de lege straten met nauwelijks auto's en ander verkeer. Bussen en auto's van ons onbekende merken en modellen. Nostalgie ligt op de loer.

Filatelistisch helemaal in orde én tijdsbeeld. Toch vinden we deze ansichten nauwelijks in onze collecties. Wellicht omdat ze uit een periode stammen waaraan we niet graag herinnerd worden en waarvan we denken dat die filatelistisch niet interessant is. Dat laatste is zeker niet waar, maar we moeten er wel moeite voor doen om de kaarten met afbeeldingen uit de Baltische sovjetrepublieken op te diepen uit de grote massa. Maar zo lastig is dat nu ook weer niet.

Al eerder besteedde Jan in ons blad uitgebreid aandacht aan de ansichtpostwaardenstukken en van Estland en Litouwen kennen we overzichten. Nu presenteren we, op basis van onze collecties, een eerste inventarisatie van kaarten die op Letland betrekking hebben. Uw opmerkingen en aanvullingen horen we graag.

Dit overzicht is als volgt opgezet: Datum, daarbinnen op productienummer.

Als het productienummer ontbreekt of identiek is (in het geval van een serie of pakketje kaarten): Letse tekst alfabetisch.

Afb. 1a (76 %)

Waarschijnlijk het oudste postwaardestuk met een motief uit Letland: 17/ VII 1954. De tekst is nog alleen in het Russisch. De afbeelding: het theater (afb. 1b).

Literatuur:

Jan Kaptein: "Postwaardestukken uit de sovjetperiode: ansichtkaarten", Het Baltische Gebied, nummer 60, 2012.
Aanvullingen in HBG, nummers 61 en 62.

Overzicht Litouwen in: Ženklinių Pašto Atvirukų, Katalogas 1960 – 1991.

Overzicht Estland in: Harald Vogt und Max Kromm: Estland unter sowjetischer Besetzung, 1944 – 1991.

Aangeboden.

115 ansicht-postwaardestukken (on-gebruikt) met Letse motieven.

Hoeft u zelf niet meer te zoeken

Prijs: € 70,--.

Ruud van Wijnen.

026-3513484 of marsruts@planet.nl

Letse kaarten:

17/VII 1954

г. РИГА. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА
ЛАТВИЙСКОЙ ССР.

Ш 03009

Het Theater

Afb. 1b

1957

РИГА. В ГОРОДСКОМ ПАРКЕ,
(RIGA. V. GORODSKOM PARKE,
Riga. In het stadspark)

Geen productienr

P224 IIa.

1961

LATVIJAS PSR. RĪGAS JŪRMALA

Geen productienr

P285 III

6/I 1962

LATVIJAS PSR. RĪGA. PILSĒTAS
PARKĀ.

A 01618

P285 II (34 streepjes)

7/VII 1962

Latvijas PSR. Majori. Viesnīca.

A 06676

P285 II (34 streepjes)

5/VIII 1964

Apsveicu Oktobra svētkos! (Proficiat
aan het Oktober feest!)

A 07600

P282 II

Afb. (76 %)

31/VIII 1964 РИЖСКОЕ ВЗМОРЬЕ (RIGASE KUST) P282 II

Afb. (76 %)

19/V 1965 LATVIJAS PSR. JŪRMALA. SANATORIJA "ĶEMERI". P282 II

31/VIII 1964 (**afb.)**

РИЖСКОЕ ВЗМОРЬЕ (RIGASE
KUST)

A 07751

P282 II

10/XI 1964

RĪGA. FILHARMONIJA

A 09927

P282 II

24/XI 1964

МОСКВА. РИСКІЙ ВОКЗАЛ.
(MOSKOU. RIGASE STATION)

A 11279

P282 II

19/V 1965 (**afb.)**

LATVIJAS PSR. JŪRMALA.
SANATORIJA "ĶEMERI".

A 09153?

P282 II

27/V 1965 (afb.)
LATVIJAS PSR. JŪRMALA.
DZINTARI. PIAVOTA.
A 09203
P282 II

19/VII 1965
LATVIJAS PSR. RĪGA.
KOMUNĀRU PARKS
A 11078
P282 II

4/IV 1966
Latvijas PSR. Jūrmala. Dzintari.
A. M. Gorkija sanatorija.
A 11408
P283 I.

8/VI 1966 (afb.)
Latvijas PSR. JŪRMALA. Kon-
certzāle "Dzintari".
A 14442
P282 II

12/VII 1966
RĪGA. Komjaunatnes krastmala.
A 16237
P282 II

12/IV 1967
Latvijas PSR. Gūtmaņa ala Siguldā
A 10043

28/IX 1967
Latvijas PSR. Jūrmala. Restorāns
"Jūras pērle".
A 13391

31/XII 1968
JŪRMALA. PLUDMALE.
A 12455

11/II 1969
JŪRMALA. SKVĒRS DZINTAROS.
A 03966

11/II 1969
LATVIJAS PSR. SANATORIJA
„SIGULDA“.
A 03964

11/IV 1969
JŪRMALA. SANATORIJA
„JAUNĶEMERI“.
A 06957

28/V 1969
RĪGA FILHARMONIJA.
A 07910

Afb. (76 %)
27/V 1965 LATVIJAS PSR. JŪRMALA. DZINTARI. PIAVOTA. P282 II

Латвийская ССР.
ЮРМАЛА.
Концертный зал „Дзинтари“.
Latvijas PSR.
JŪRMALA.
Koncertzāle „Dzintari“.

Afb. (76 %)
8/VI 1966 Latvijas PSR. JŪRMALA. Koncertzāle "Dzintari". P282 II

28/VIII 1969
JŪRMALA. SANATORIJA
„ĶEMERI“.
A 09647

11/II 1970
LATVIJAS PSR. TILTS PĀR
OGRES UPI.
A 01734

26/V 1970
LATVIJAS PSR. DAUGAVPILS.
KAUJU VARONĪBAS SKVĒRS.
A 07321

26/V 1970
RĪGA. KOMJAUNATNES
KRASTMALA.
A07337

11/II 1971
LATVIJAS PSR. JŪRMALA JAHT-
KLUBS.
A 01736

3/VI 1971
Rīga. Komjaunatnes krastmala.
A 09890

28/XII-71
С ПРАЗДНИКОМ ОКТЯБРЯ!
A 03971
Vlaggen van de Unie-republieken

12/IV 1972
Latvijas PSR. Jūrmala. Ķemeru
sanatorija.
Л 49055

12/IV 1972
Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija
„Majori“.
Л 49055

12/IV 1972
Latvijas PSR. Restorāns „Sēnīte“.
Л 49055

12/IV 1972
Latvijas PSR. Sigulda. Turaidas pils.
Л 49055

12/IV 1972
Latvijas PSR. Talsi
Л 49055

12/IV 1972
Rīga. Piemineklis latviešu sarkanajiem
strēlniekiem
Л 49055

12/IV 1972
Rīga. Piena restorāns.
Л 49055

12/IV 1972
Rīga. Skats uz Doma koncertzāli.
Л 49055

13/IX 1972
8 МАРТА
(vlaggen)
Л 49890

29/I 1973
Latvijas PSR. Dubulti.
Rakstnieku jaunrades nams.
Л 107070

29/I 1973
Latvijas PSR. Gauja.
Л 107070

Afb. (76 %)

4/XII 1973 Latvijas PSR. Jūrmala. Restorāns “Jūras pērle”. Л 108466

29/I 1973
Latvijas PSR. Jaunpils pils.
Л 107070

29/I 1973
Latvijas PSR. Kempings
Valvaros.
Л 107070

29/I 1973
Latvijas PSR. Lielupe.
Л 107070

29/I 1973
Latvijas PSR. Sigulda. Gūtmaņa ala.
Л 107070

29/I 1973
Rīga. Doma koncertzāle.
Л 107070

29/I 1973
Rīga. Komunāru parks.
Л 107070

29/I 1973
Rīga. Valņu iela.
Л 107070

29/I 1973
Rīgas jūrmala. Majori.
Л 107070

23/X 1973
Rīga. Stacijas laukums.
Л 108220

23/X 1973
Rīga. Jāņa Raiņa piemineklis.
Л 108222

21/XI 1973
Rīga. Pulvertornis (XIII-XVI gs.).
Л 108378

21/XI 1973
Rīga. Viesnīca “Rīga”.
Л 108391

21/XI 1973
Rīga. Akadēmiskais Opera un baleta
teātris.
Л 108392

4/XII 1973
Latvijas PSR. Jūrmala.
Restorāns “Jūras pērle”.
Л 108466

4/XII 1973
Rīga. Piena restorāns.
Л 108467

4/XII 1973
Latvijas PSR. Jūrmala.
Pasts-automāts.
Л 108469

4/XII 1973
Rīga. A. Upīša Valsts akadēmiskais
drāmas teātris.
Л 108470

4/XII 1973 Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija "Ķemeri". Л 108471	16/I-76 Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija "Jaunķemeri". Л 67497	20/XII-77 Latvijas PSR. Jūrmala. Viesnīca "Jūrmala". Geen productienr.
1/IV-74 Rīga. Doma koncertzāle. Л 64548	16/I-76 Latvijas PSR. Rīgas jūrmala. Л 67510	04.08.78 Rīga. Ļeņina iela. Л 88661
1/IV-74 Rīga. Pēterā baznīca. XIII-XV gs. Л 64549	16/I-76 Rīga. Akadēmiskais Opera un baleta teātris. Л 67511	14.04.79 Latvijas PSR. Jūrmala. Restorāns "Jūras pērle". Geen productienr.
1/IV-74 Rīga. Pieminēklis 1905. gada 13. janvāra varoņiem. Л 64551	16/I-76 Rīga. Doma koncertzāle. Л 67512	14.10.80 Rīga. Latvijas PSR Valsts akadēmiskais Opera un baleta teātris. Geen productienr.
12/IV-74 Rīga. Centrālā stacija. Л 64678	9/II-76 Rīga. Oktobra tilts Л 67808	16.10.80 Rīga. Preses nams. Л 38396
17/VII-74 Latvijas PSR. Stučkas pilsēta. Л 64528	2/III-76 СЛАВА ВЕЛИКОМУ ОКТЯБРЮ! (oorlogsschip, vlaggen) Л 67962	16.10.80 Rīga. Zinību nams. Л 38399
11/X-74 Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija "Jaunķemeri". Л 64550	17/V-76 Latvijas PSR. Jūrmala. DSBF Sanatorija. Л 68349	16.10.80 Rīga. Mākslas akadēmija. Л 38400
28/X-74 Latvijas PSR. Kempings Vaivaros Л 65754	9/XII-76 Rīga. Viesnīca "Daugava" Л 138270	23.10.80 Rīga. Kirova iela. Л 102898
28/X-74 Latvijas PSR. Ķemeri. Lapene parkā. Л 65756	9/XII-76 Rīga. Doma koncertzāle. Л 138272	23.10.80 Rīga. Latviešu sarkano strēlnieku laukums. Л 102919
17/I-75 Schip Л 36399	9/XII-76 Rīga. Mākslas akadēmija. Л 138273	23.10.80 Latvijas PSR. Krāslava. Л 102983
11/II-75 СЛАВА ВЕЛИКОМУ ОКТЯБРЮ! (oorlogsschip, vlaggen) Л 36576	21/I-77 Rīga. Pilsētas panorāma. Л 99264	25.03.81 8 МАРТА С ПРАЗДНИКОМ ! Л 60220
18/IX-75 8 marts Productienr????	17/II-77 Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija "Jūrmala". Л 99380	19.08.81 Latvijas PSR. Sigulda. Sanatorija "Sigulda". Geen productienr.
16/I-76 Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija "Ķemeri". Л 67495	17/II-77 Latvijas PSR. Jūrmala. Viesnīcas "Jūrmala" restorāns. Л 99381	19.08.81 Rīga. Latviešu sarkano strēlnieku laukums. Geen productienr.
16/I-76 Rīga. Pēterā baznīca. XIII-XV gs. Arhitektūras pieminēklis Л 67496	20/XII-77 Latvijas PSR. Jūrmala. Sanatorija "Majori". Geen productienr. P 392III	19.08.81 Rīga. Latvijas PSR Mākslas muzejs. Geen productienr.

20.08.81 Rīga. Latvijas PSR Valsts filharmonija. Л 60735	19.12.83 Rīga. J. Raiņa Latvijas PSR Valsts Akadēmiskais Dailes teātris. Geen productienr.	18.12.86 [LATVIJAS PSR CĒSIS] Pieminēklis kritašajiem padomju karavīriem. Zvārtas iezis. Ūdens un dūņu dziedinātava sanatorijā "Cīruļi". Л 88767
19.09.81 Latvijas PSR. Baldone. Sanatorija "Baldone". Geen productienr.	18.10.84 Rīga. Pētera baznīca. XIII-XV gs. Arhitektūras pieminēklis. Л 108663	20.02.87 RĪGA. Pilsētas panorāma. Л 84131
16.10.81 Latvijas PSR. Jūrmala. Л 60988	18.10.84 Rīga. Jāņa Raiņa pieminēklis Komunāru laukumā Л 108664	20.02.87 RĪGA. Mākslas akadēmija. Л 84132
23.10.81 Rīga. Komjaunatnes krastmala. Л 61004	22.10.84 Rīga. Zviedru vārti. Л 108675	20.02.87 RĪGA. DOMA KONCERTZĀLE. Л 84133
12.07.82 Latvijas PSR. Siguldas pilsdrupas. XIII gs. Geen productienr.	22.10.84 Rīga. Doma koncertzāle. Л 108676	11.06.87 SVEICIENS 8. MARTĀ! (bloemen) Geen productienr.
13.10.82 Latvijas PSR. Bauska. Bauskas pilsdrupas (1443.-1456.g.). Geen productienr.	23.10.84 JŪRMALA Л108678	12.11.87 Latvijas PSR. Jelgava. Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā Latvijas Lauksaimniecības akadēmija. Л84863
13.10.82 Latvijas PSR. Rundāles pils-muzejs. XVIII gs. Geen productienr.	26.07.85 Viesnīca "Jūrmala". Sanatorija "Rīgas jūrmala". Л 96020	19.11.87 [Rīga] T. Zaļkalna Latvijas PSR Valsts mākslas akadēmija. Latviešu sarkano strēlnieku muzejpieminēklis. Vecrīgas ēku ansamblis Meistaru ielā. Л 84888
13.10.82 Latvijas PSR. Sigulda. Gūtmaņa ala. Geen productienr.	17.10.86 СЛАВА ВЕЛИКОМУ ОКТЯБРЮ! (oorlogsschip, vlaggen) Л 88620	14.12.87 SLAVA LIELAJAM OKTOBRIM! (1917, oorlogsschip) Geen productienr.
13.10.82 Rīga. Latvijas KP CK Politiskās izglītības nams. Л 50359	18.12.86 Viesnīca "Majori". Jūras ainava. Л 88763	15.12.87 Latvijas PSR. Jūrmala. Ķemeri. Sanatorija "Ķemeri". Л 84989
27.09.83 JŪRMALA Л 101470	18.12.86 Majori. Sanatorija "Rīgas jūrmala". Ķemeri. Parka paviljons. Jaunķemeri. Jaunķemeru sanatorija. Л 88764	18.02.88 LAIMĪGU JAUNO GADU! (kaarsen) Geen productienr.
13.10.83 Rīga. Viesnīca "Latvijs". Geen productienr.	18.12.86 A.Upīša pieminēklis Latvijas Komunistiskās partijas CK Politiskās izglītības nams. Pieminēklis Padomju Armijas kara- vīriem- Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no fašistiskajiem iebrucējiem. Л 88765	22.03.88 РИГА ТЕЛЕВИЗИОННАЯ БАШНЯ (televisietoren, schutters) Geen productienr.
27.10.83 Rīga. Viesnīca "Rīga". Л 101575	18.12.86 RĪGA Vecpilsēta Л 88766	
27.10.83 Rīga. Pulvera tornis. XIII-XVI gs. Arhitektūras pieminēklis Л 101576		
31.10.83 Rīga. Pilsētas panorāma. Л 101581		

14.04.88 Sveiciens 8. Martā! (bloemen) Geen productienr.	18.05.89 Vecrīga. Daugavas labā krasta panorāma. JI 26890	06.02.90 [RĪGA]. Vanšu tilts. Pilsētas centra panorāma. JI 24050
18.04.88 Sveiciens 8. Martā! (bloemen) Geen productienr.	19.05.89 Latvijas PSR. Jūrmalas Vēstures un mākslas muzejs. Geen productienr.	13.12.90 LAIMĪGU JAUNO GADU! (kerstbal, dennenappels) Geen productienr.
24.10.88 8. Marts (bloemen) Geen productienr.	03.07.89 Doma koncertzāle. Latvijas PSR Valsts Mākslas muzejs. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskā Nacionālā opera. Geen productienr.	13.03.91 [RĪGA]. Latvijas Mākslas akadēmija. Geen productienr.
03.01.89 LAIMĪGU JAUNO GADU! (kaars, kerstballen) Geen productienr.	03.07.89 [JŪRMALA] Skulptūra "Lāčplēsis". Sanatorija "Ķemerī". Lielupe. Geen productienr.	19.03.91 [RĪGA]. Pilsētas panorāma. Geen productienr.
03.05.89 8. Marts (bloemen) Geen productienr.	15.08.89 LAIMĪGU JAUNO GADU! (kaars, kerstballen) Geen productienr.	
17.05.89 8. Marts (bloemen) Geen productienr.	15.12.89 LAIMĪGU JAUNO GADU! (kaars, dennenappels) Geen productienr.	
18.05.89 RĪGA. Brīvības paminekļis. P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte. JI 26890	15.12.89 LAIMĪGU JAUNO GADU! (kerstklokjes) Geen productienr.	
18.05.89 RĪGA. Dziesmu svētku simtgades parks. JI 26890	15.12.89 Laimīgu Jauno gadu! (twee kaarsen, kerstballen) Geen productienr.	
18.05.89 RĪGA. Komunāru parks. T. Zaļkaina Latvijas PSR Valsts Mākslas akadēmija. JI 26890	26.12.89 Rīga. Pilsētas panorāma. Skats no Daugavas. JI 49924	
18.05.89 RĪGA. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskā Nacionālā opera. Pilsētas kanāls. JI 26890	26.12.89 Vecrīga. Skats no Pārdaugavas. JI 49925	
18.05.89 RĪGA. Latvijas PSR Valsts filharmo- nijas koncertzāle. Dzīvojamais nams Kalēju ielā. Pētera baznīca. XIII-XV gs.arhitektūras pieminekļis. JI 26890	26.12.89 Rīga. Vanšu tilts. JI 49928	
	26.12.89 Rīga. Juglas dzīvojamais rajons. JI 49929	

Thomas Löbbering

In de kleine reeks “Een bijzondere briefkaart” (of brief...) wil ik u ditmaal uit Dorpat berichten, om precies te zijn over het Kaiserlich Deutsches Zivilpostamt. Wie daarover meer wil weten neme de nummers 36 en 38 van de Eesti Post (2003 en 2004) ter hand. Daar valt zo ongeveer alles te lezen over de zogenaamde “Notausgabe Dorpat”.

Gelukkig niet “alles”, want er valt iets nieuws te melden. De afbeeldingen 1 en 2 tonen u de voor- en achterzijde van het postwaardestuk Michel P1 (RUS P29), opdruk 20 Pfg. op 5 kopeken, van de Notausgabe Dorpat van 5 maart 1918.

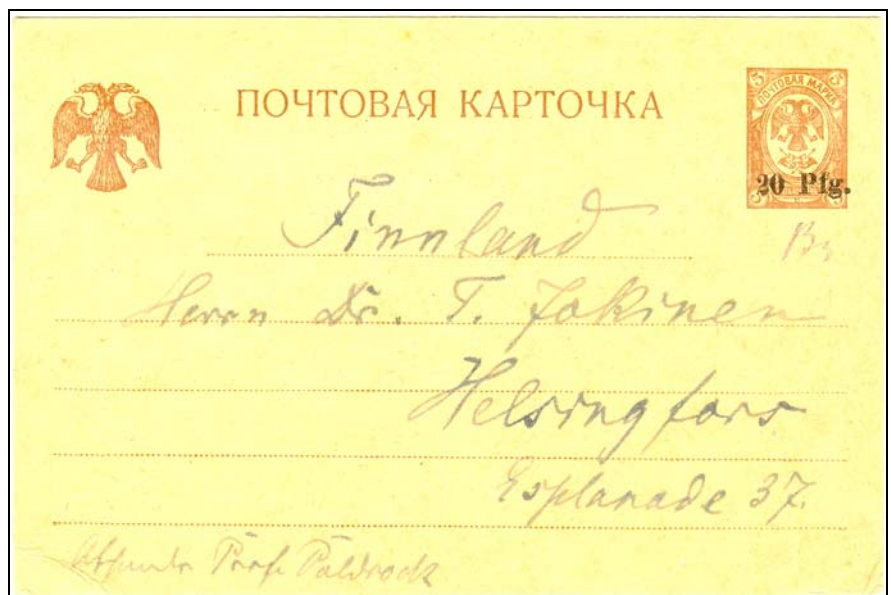
De kaart werd verzonden door professor Paldrock (over hem later) en was geadresseerd aan de heer dr. T. Jokinen, Esplanade 37 in de Finse hoofdstad Helsingfors.

Om te beginnen valt op dat op de briefkaart geen postale stempels of aantekeningen te zien zijn, met uitzondering van de met potlood geschreven initialen “B St”. Als u de aanbevolen nummers van de Eesti Post inmiddels onder ogen hebt gehad, zult u de initialen van een van de bekende “postmuzen”, alias vrouwelijke censoren, van het civiele postkantoor in Dorpat herkennen: Brigitta barones von Stackelberg (Sillamägi 20 april 1898 – Kassel 10 febr. 1933).

Op de achterzijde van de kaart schreef prof. Paldrock het volgende:

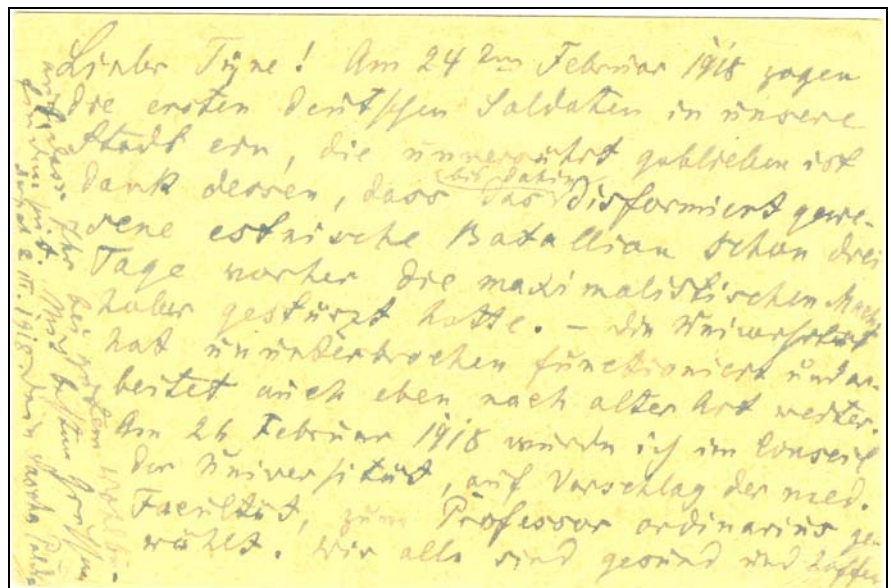
“Beste Tryne, op 24 februari 1918 trokken de eerste Duitse soldaten onze stad binnen. Die is intact gebleven omdat het, eerder gedemobiliseerde, Estse bataljon drie dagen daarvoor de bolsjewisten uit de stad wist te verdrijven. De universiteit is niet gesloten geweest en functioneert ook nu als vanouds. Op 26 februari werd ik, op voorstel van de medische faculteit, door het College van Bestuur van de universiteit tot ordinarius gekozen. We zijn allemaal gezond en hopen dat het jullie ook goed gaat. Met hartelijke groeten, uw Sascha Paldrock.

Dorpat, 2 maart 1918.

Afb. 1

P1, voorzijde. Dorpat-Helsingfors, maart 1918.

Afb. 2

P1, achterzijde. Dorpat, 2.III.1918.

In een paar zinnen krijgen we een goed beeld van wat zich zowel in Estland als in Dorpat afspeelde:

21 feb. 1918: verdrijving van de bolsjewistische stadsraad door een daarvoor gemobiliseerd "wit" Ests bataljon.

24 feb. 1918: Duitse troepen bezetten Dorpat zonder slag of stoot (afb. 3).

26 feb. 1918: Dr. Paldrock gekozen tot ordinarius van de medische faculteit van de universiteit in Dorpat.

2 mrt. 1918: Professor Paldrock schrijft aan zijn collega dr. Jokinen van de universiteit in Helsinki.

De Notausgabe Dorpat werd aantoonbaar op 5 maart 1918 uitgegeven. De kaart die professor Paldrock schreef bewijst dat ze al eerder, d.w.z. op 2 maart, voor het publiek beschikbaar waren. Duidelijk

is ook dat de kaart werd gelezen door een van de bekende censoren op het civiele postkantoor. Omdat zich verder geen postale aantekeningen of stemfels op de kaart bevinden, kunnen we slechts vermoeden dat ze op een later tijdstip in een enveloppe of bundel op weg is gegaan naar Helsinki.

Alexander (Sascha) Paldrock werd op 16 mei 1871 in Tartu geboren en overleed op 1 juli 1941 in Kuressaare.

Afb. 3

Duitse troepen trekken op 24 februari 1918 Dorpat binnen.

Professor Paldrock was overigens niet alleen medicus en docent aan de universiteit van Dorpat. We kennen hem tot in de jaren 30 als een zeer actieve en gefortuneerde filatelist. Dankzij zijn goede contacten met het postbestuur in zijn stad beschikken we nu over een aantal zeldzame en mooie Estse poststukken. Maar daarover een andere keer.

Nawoord:

Thomas Löbbbering schreef al eerder over "zijn" postmuzen, eerst 9 en later zelfs 11.

Zijn verhalen vindt u terug in de nummers 41 (2002) en 44 (2004) van ons blad.

DE “DE JURE” POSTZEGELS VAN LITOUWEN : HEBBEN WE TE MAKEN MET PLAGIAAT?

Olav Petri

De laatste serie Litouwse postzegels die in de Auksinas munteenheid in omloop is gebracht, dateert van 27 september 1922, drie dagen vóór de geldhervorming waarbij de Litas werd ingevoerd. De zegels mochten nog tot einde van dat jaar gebruikt worden, waarbij een steeds wisselende omrekeningstabel van toepassing was wegens de koppeling aan de waarde van de dollar.

Inleiding

Aanleiding tot dit korte artikel vormt een toevallige vondst. Al lange tijd had deze serie voor mij iets vertrouwds, iets van “ken ik jullie ergens van?” en opeens viel het kwartje. De zegels hebben namelijk precies dezelfde vormgeving als de eerste postzegels die de Vrije Stad Danzig liet ontwerpen, het koggeschip. Deze zijn op 31 januari 1921 in omloop gebracht. Dit koggeschip vertoont overigens een ontwerpfout, want de zeilen staan bol door de wind van achteren, terwijl de wimpels juist de andere kant op waaien, een meteorologisch zelden gezien verschijnsel.

Overeenkomsten

Leg de Litouwse en de Danziger zegels naast elkaar en de overeenkomsten dringen zich op:

De waarde aanduidingen staan schuin in de bovenhoeken, in cijfers met daaronder de benaming van de valuta. De landsnamen staan onderaan, horizontaal met links en rechts een knik naar boven. Danzig heeft boven ook nog de status van de stad toegevoegd. Litouwen deed iets vergelijkbaars, het meldde de “De Jure” status onder de landsnaam beneden.

De Litouwers en de Danzigers hebben beiden in de hoeken onderaan een schild met nationale symbolen.

Het wordt nog pijnlijker want:

Boven deze schilden staan ornamenten, eikebladeren bij Danzig, oude symbolen bij Litouwen.

Het centrum met de afbeelding is in een ovaal geplaatst, bij Danzig iets

Afb. 1

ronder in het midden dan bij Litouwen.

Voor wie nog twijfels heeft het volgende:

Opvallend is de pareltjesversiering rond de ovalen bij beide landen. In beide gevallen zijn de parels bij de bochten van de ovalen van groter wordend formaat.

Plagiaat?

Het koggeschip zou van Max Buchholz zijn die voor drukkerij Sauer een aantal series heeft ontworpen voor Danzig. Volgens andere bronnen zou de drukker, de heer Julius Sauer, de koggezegel zelf ontworpen hebben. De kleinzoon van Max Buchholz, Detlev Buckholz, verklaarde bij

navraag dat Sauer zelf het ontwerp gemaakt heeft aangezien een ander ontwerp afgekeurd was, het was teamwork. Wellicht keek Max Buchholz over zijn schouder mee? Aangezien deze zegels van oudere datum zijn dan de Litouwse, komt de gedachte op dat in Litouwen plagiaat gepleegd is, als tenminste bij kunst van plagiaat gesproken kan worden. Je kunt het namelijk ook navolging noemen van een geslaagd ontwerp, hetgeen dan als een eerbetoon kan gelden aan Julius Sauer/ Max Buchholz!

Ter vergelijking: geslaagde ontwerpen van de Franse ontwerper Barre, bijvoorbeeld Napoleon III en de grote Hermeskoppen van Griekenland, zijn volop door andere landen overgenomen, met aanpassingen. Deze zegels werden voorbeeldzegels.

Nadat Nederland echte kindertekeningen afbeeldde op postzegels, dus niet tekeningen waarbij een kind netjes tussen de lijntjes een tekening inkleurde, leidde dit over de wereld tot meer van dit soort motiefzegels. Interessant in dit opzicht is de rechtszaak die in 1995 speelde tussen grafisch ontwerper Joost Veerkamp en de erven Hergé. Veerkamp gebruikte Kuifje tekeningen van Hergé als startpunt voor parodische posters, ansichtkaarten en namaak postzegels, die bijvoorbeeld George Bush toonde met de gevangen Saddam Hoessein in een jeep in de woestijn. “Het Zwarte Goud” heet het Kuifje boek waarvan de afbeelding op de kaft daarbij als uitgangspunt gebruikt was. De rechtszaak is niet tot het einde uitgevochten, maar het zou me verbazen indien de erven Hergé gewonnen hadden. De Litouwse zegels zijn ontworpen door de Litouwse kunstenaar Adomas Varnas (1879-1979). Julius Sauer was

een drukker die primair op dat terrein werkzaam was. Over Max Bucholz is weinig te vinden. Men suggereert dat hij goede relaties had met de bestuurders van de stadstaat. Het door hem ontworpen wapenzegel voor de Senaat van Danzig wordt overigens als grafisch broddelwerk beschouwd. Varnas is in eigen land een gewaardeerd schilder, fotograaf en graficus geworden. Hij ontwierp diverse postzegels. Varnas vluchtte in 1944 het land uit en overleed in de Verenigde Staten.

Blijft de vraag of beide kunstenaars elkaar kenden, of ze samen ergens een opleiding gevolgd hebben, of ze contact onderhielden en elkaars werk kenden. Adomas Varnas bracht voor de eerste Wereldoorlog veel tijd door in het buitenland, studeerde o.a. in Krakau. Even goed is het mogelijk dat de Litouwse drukkerijen Margolinas en Andrejavas contacten onderhielden met Sauer in Danzig en dat alles

mogelijk zelfs is doorgesproken. Bucholz suggereert dat het kogge-ontwerp elders in de wereld voorgangers had, want ook die zegel zou onder tijdsdruk tot stand gekomen zijn.

Kortom, schrijver dezes staat op doodspoor. Wie meer weet mag het zeggen!

Bronnen

Postage stamps of Lithuania New York 1978
Litauen Handbuch Teil 1, Martin Bechstedt
www.danzig.org o.a. Die ersten Original Marken der Freien Stadt Danzig
Michel Deutschland Spezial 2011
ARGE Danzig, Martin Jenrich

VOOR NIETS NAAR RIGA, 1918

Ruud van Wijnen

Op dinsdag 24 september 1918, stipt om half 6 in de namiddag, zal in Leipzig een bijeenkomst plaatsvinden van "Baltischer Landsleute". Dat zullen Duitsbalten geweest zijn en zeker geen Esten, Letten of Litouwers. Hun landen bestonden in 1918 immers nog niet.

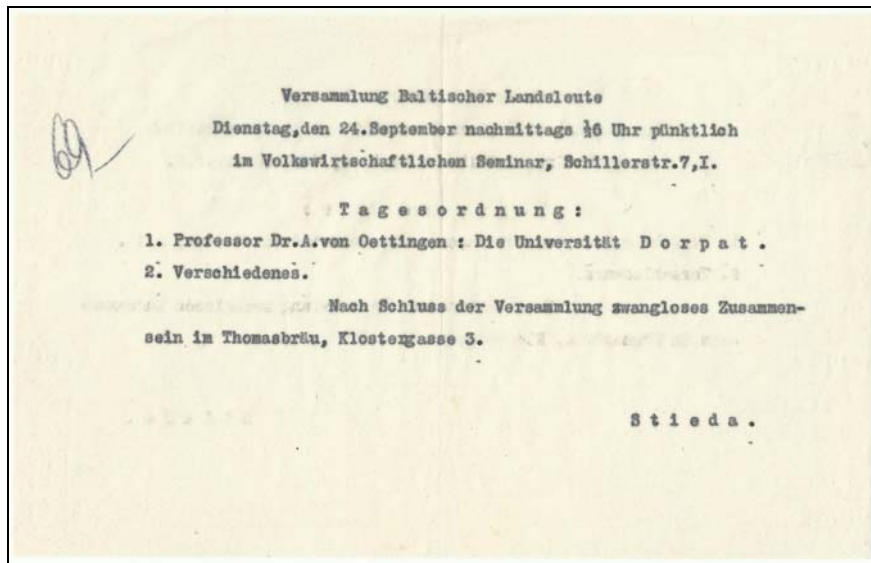
Ook aan mevrouw Noll uit de Kochstrasse wordt op 20 september een uitnodiging gezonden.

Het programma ziet er interessant uit: professor dr A. von Oettingen van de universiteit van Dorpat zal spreken en als daarna alles ter tafel is geweest kan men elkaar in gemoedelijke sfeer ontmoeten in de Thomasbräu (afb. 1).

Maar mevrouw Noll is niet thuis. Haar adres wordt doorgestreept en op de achterzijde van de enveloppe wordt geschreven dat ze naar Riga is verhuisd. Nog dezelfde dag wordt de brief haar achterna gezonden, waarbij onderweg de inhoud door de censurdiens in Königsberg wordt gecontroleerd. De uitnodiging wordt niet verdacht gevonden en de brief mag verder naar Riga (afb. 2).

Hoewel op de enveloppe twee mogelijke adressen van mevrouw Noll in Riga worden aangegeven, o.a. in de Nikolaistrasse 8, verblijft ze daar kennelijk niet. Er wordt, zonder resultaat, verder gezocht. Al op 30 september meldt het "Meldeamt" van Riga dat ze zonder nadere gegevens niets met de brief kunnen: "Ohne nähere Angaben nicht zu ermitteln" (afb. 3).

Vijf dagen later, op 5 oktober, wordt zowel met een pen (5/10 Zurück) als met een groot paars stempel aangegeven dat de brief terug moet. Daar zijn ze het op postkantoor Leipzig 13 helemaal mee eens daarom wordt twee keer ferm het stempel "ZURÜCK an den Absender" op de brief geplaatst. Maar aan wie moet de brief worden teruggedezonden? Mevrouw Noll is (nog) niet terug op haar oude adres en de afzender heeft noch naam noch adres vermeld. Om die te achterhalen opent de Kaiserliche Oberpostdirektion in Leipzig de brief (afb.4).

Afb. 1

Afb. 2

Die treft de uitnodiging aan en noteert daaruit de volgende feiten:

“Versammlung Baltischer Landsleute”, “Stieda” en “Schillerstrasse 7 I” (afb. 5).

Maar daarmee komt de brief niet bij de afzender. De bijeenkomst aan de Schillerstrasse is al lang voorbij en Stieda's adres wordt niet vermeld. Daarmee houdt het dan kennelijk op, want op 8 oktober plaatst postkantoor Leipzig 13 het stempel “Entlastet”. Afgehandeld.....

Wat er verder met de brief gebeurde is niet duidelijk. Normaal gaat een onbestelbare brief voor een bepaalde bewaarperiode naar het kantoor der rebuten. Na afloop van de bewaarperiode volgt dan vernietiging. Maar van het rebutenbureau valt op de brief geen spoor te bekennen en wellicht daardoor is de brief, gelukkig, ook niet in de papierversnipperaars beland.

Mevrouw Noll miste dus de spreker van de avond, prof. dr Von Oettingen. Het zou kunnen zijn dat een interessante voordracht aan haar voorbij is gegaan.

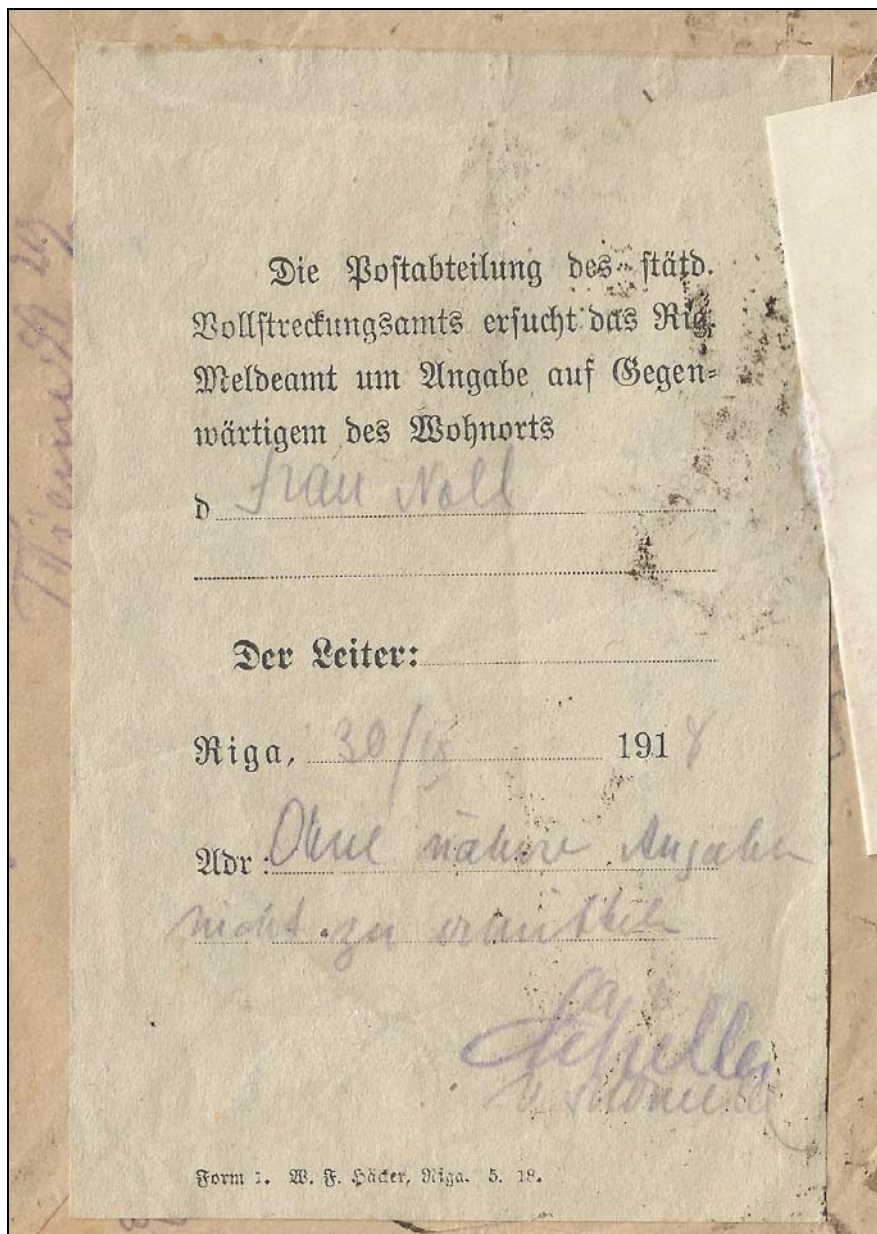
Arthur Joachim von Oettingen werd in 1836 geboren op het landgoed Ludenhof nabij Dorpat.

Hij studeerde astronomie, meteorologie en natuurwetenschappen in Dorpat, Parijs en Berlijn. In 1865 promoveerde hij in Dorpat en in hetzelfde jaar nog werd hij er tot hoogleeraar benoemd. Hij stichtte hij in Dorpat een observatorium. Na zijn emeritaat in Dorpat vestigde hij zich in 1893 in Leipzig waar hij tot 1919 als titulair professor actief bleef. Hij overleed in 1920..

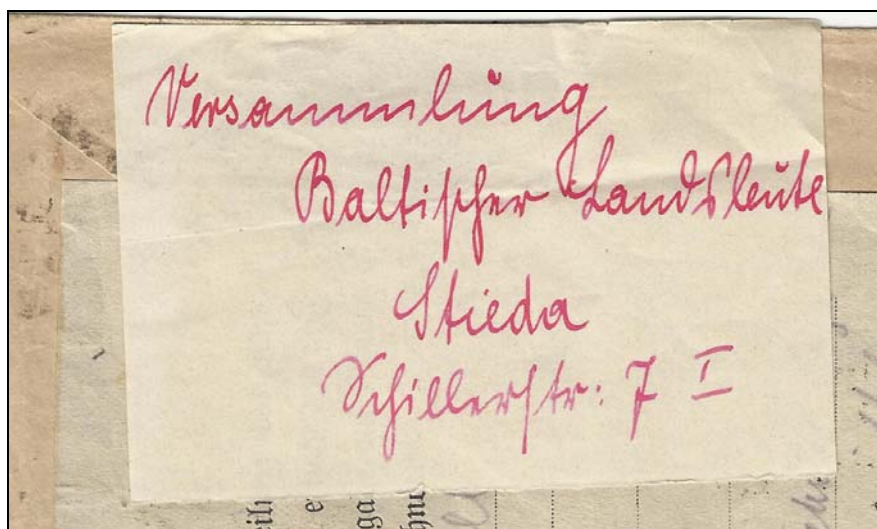
◀

Afb. 4

Afb. 3

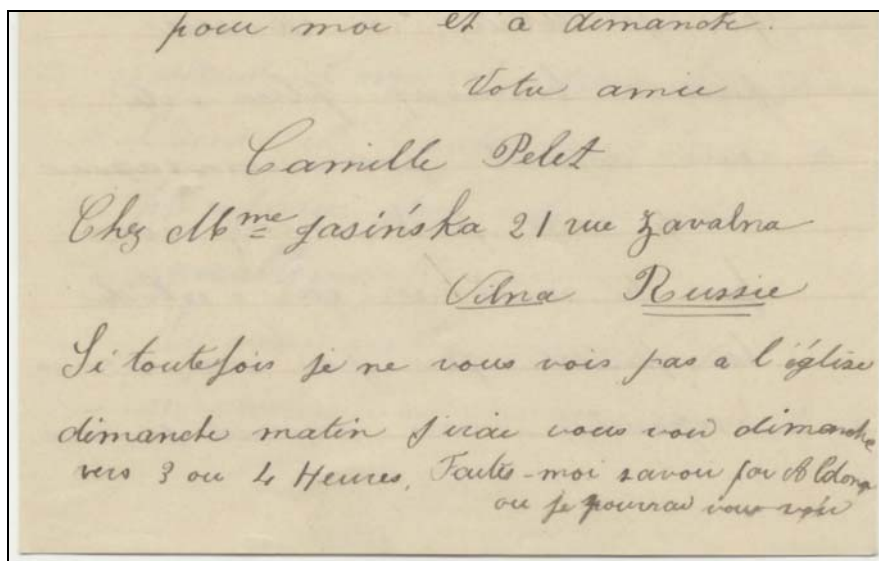
Afb. 5

POST AAN MADELEINE CHÉVENIN : GASTARBEIDSTER IN TSARISTISCH RUSLAND

Jan Kaptein

Een pakketje brieven met een aantal stempels – Vilnius, Kaunas, Utena- uit de tsarentijd leek een mooie uitbreiding van mijn collectie. De brieven bleken ook nog de geschreven inhoud te bevatten –in het Frans, en waren alle gericht aan een zekere Madeleine.

De eerste brief –zonder envelop is geschreven in Vilnius, 29 maart 1908, aan 'Chere Mademoiselle Madeleine'. De schrijfster is 'Votre amie Camille Pelet'. Ze woont in Vilnius bij een mevrouw Gasinka (?). Ze wil haar graag spreken en onderaan de brief (afb. 1) 'Als ik U echter niet tref bij de kerk zondagmorgen, dan zie ik U zondag tegen 3 of 4 uur. Laat mij weten waar ik U zal kunnen zien.' Verder wordt er geklaagd: Ik verveel me ...zo alleen in een land, waar ik niet kan zeggen, wat ik voel, niemand begrijpt mij hier.

Afb. 1

Afb. 2b (150 %)

Afb. 2c (150 %)

Afb. 2a (94 %)

De tweede brief (**afb. 2a**) is ook geschreven door Camille Pelet aan Madeleine Chevenin.

De aanhef is nu 'Chere Amie'-ze zijn nu vriendinnen- en de brief opent met 'je reçois votre carte..'

Ze schrijft nu vanuit Dwinsk, 28 juni 1908 (**afb. 2b**). De brief heeft het stempel **ВИНСКЪ КРЪП.**, de afkorting voor **ВИНСКЪ КРЪПОСТЬ** [DWINSK-KRYEPOST], Dwinsk-vesting.

Verder staat in dit stempel het gouvernement vermeld: **ВИТ.**, de afkorting voor **ВИТЕБСК** [VITEBSK].

Op de achterzijde staat een – onduidelijk- aankomststempel **ВИЛЬНА** [WILNA], Vilnius, 30 ... 08.

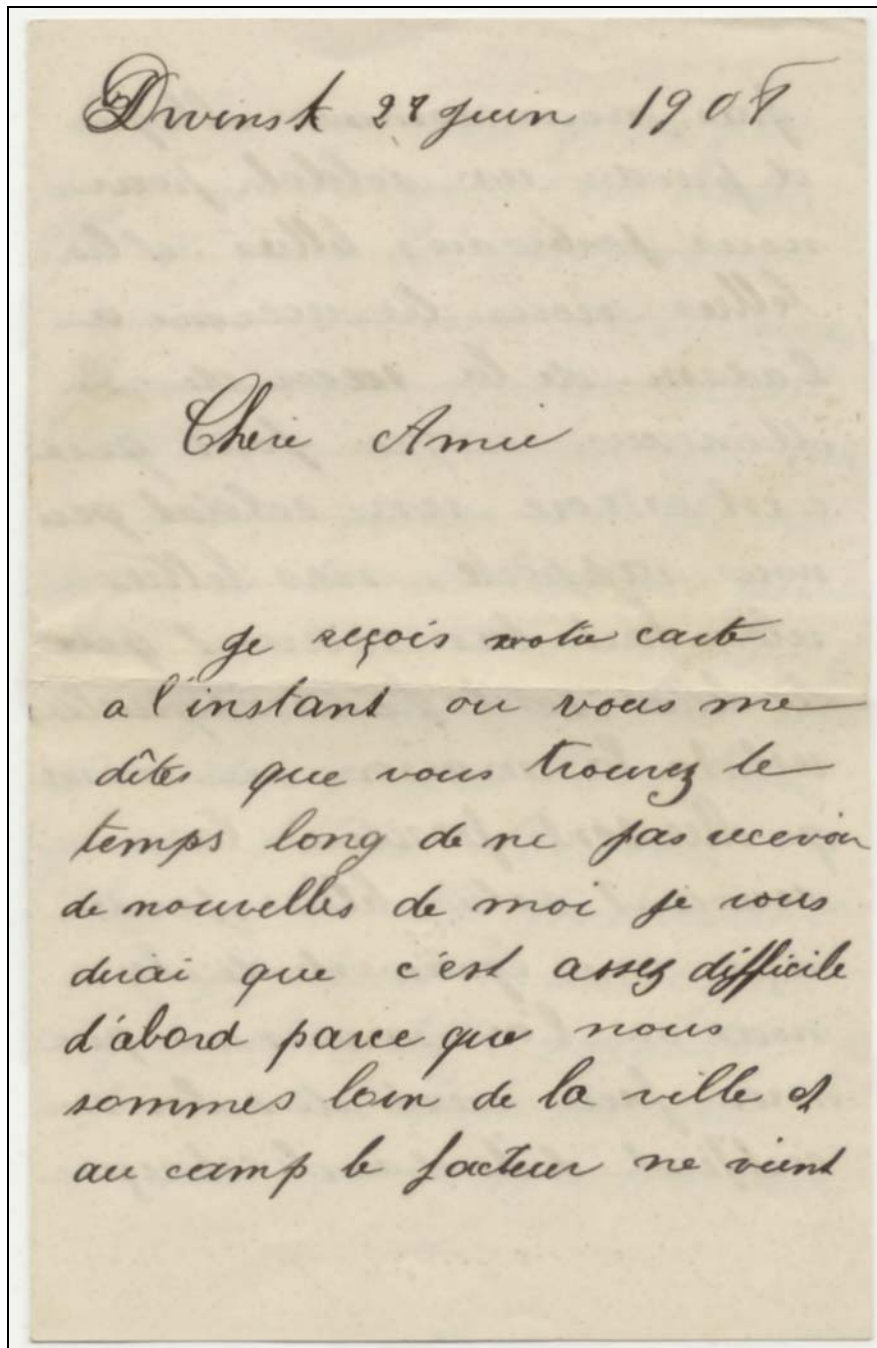
In de adressering is linksboven Wilno te herkennen en onderaan de geadresseerde in Latijnse letters: M.elle Chévenin.

In Baedeker (1914) lezen we: "Dünaburg (330 ft), built by Stephen Bathory in 1582 and officially named Dwinsk since 1893, is a fortified depot and capital of a district in the government of Vitebsk (Polish Lithuania)." Dwinsk krijgt in 1920 de Letse naam Daugavpils.

In 1772 werd de stad Russisch (na de 1^e Poolse deling) en toen werd ook begonnen met de planning van een fort.

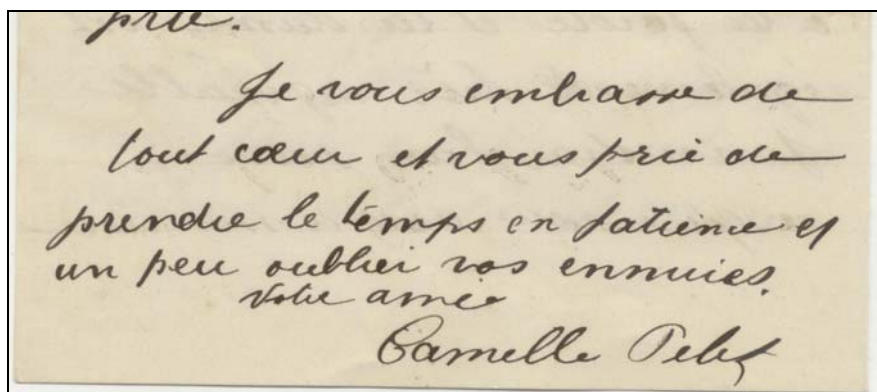
In 1810 – gedurende de aanval van Napoleon - werd begonnen met de bouw. Het fort -nog in aanbouw- werd in 1812 door Franse troepen aangevallen. In 1878 was het fort voltooid en is nu eigenlijk in dezelfde staat te vinden.

Camille Pelet werkt waarschijnlijk voor een familie in deze vesting, "nous sommes loin de la ville", we zijn ver van de stad, en daarom verplicht om 'prendre un soldat pour nous porter nos lettres.', een soldaat moet dus de brieven vervoeren. De brieven ontvangen ze op het adres van de zuster van Mijnheer,brieven liggen in huis of raken kwijt..... 'nous nous trouvons au milieu des soldats' we zitten midden tussen de soldaten... Tegen 20 augustus terug in Wilna... Votre amie Camille Pelet.

Afb. 2d (98 %)

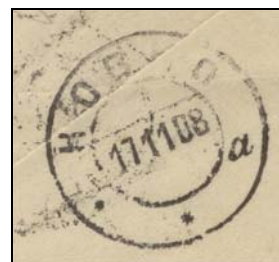
De eerste bladzijde van de brief. Men schreef in deze tijd nog echt brieven: de eerste bladzijde van vier.

la chose, car je ne puis pas dépense
beaucoup de temps en pour parler.
Tout le monde à la maison se trouve
bien. Un grand et devient plus intel-
ligente. Nous avons commencé à
apprendre à lire. Lorsque vous serez
à Vilna pour les fêtes de Noël, venez
la voir, elle sera très contente.
Recevez, chère mademoiselle,
mes meilleures salutations.
L. Kadiwroff

Vilna le 16 novembre
1908.

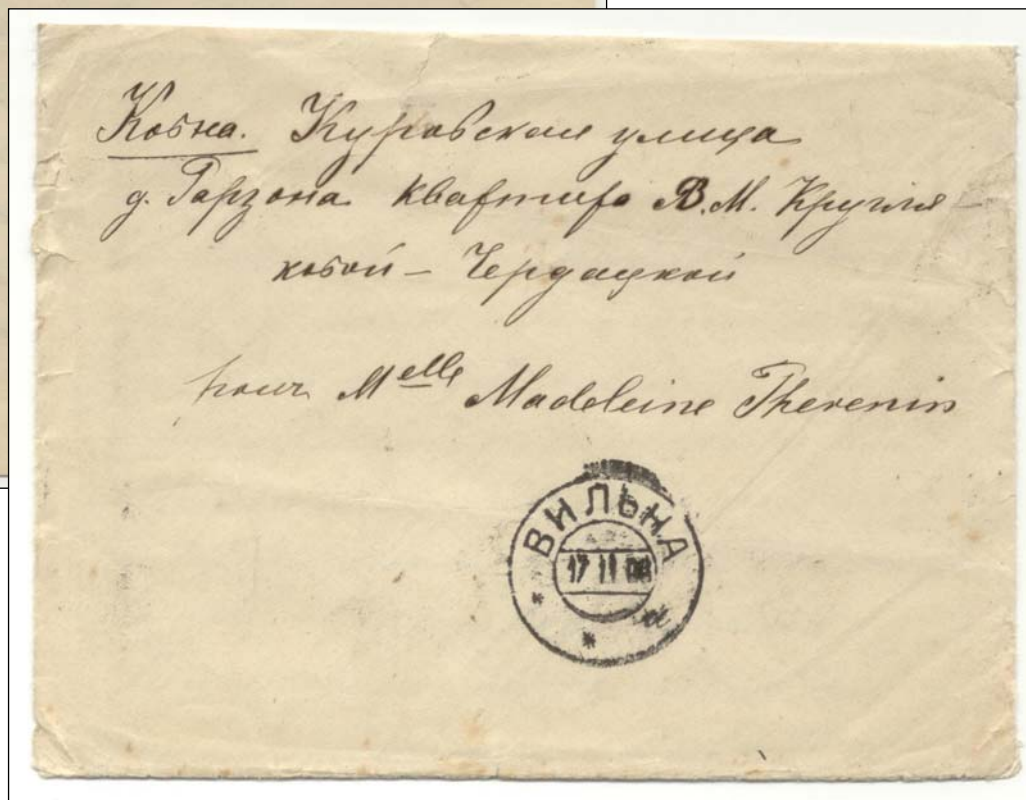
De derde (afb. 3) brief met stempels
17-11-1908, geschreven in Vilnius op
16 november 1908, naar Kaunas.

Het aankomststempel **KOBHO**
[KOVNO], het Litouwse Kaunas: 17-
11-1908.

Blijkbaar is Madeleine nu hier.

Maar: 'Ik hoop dat uw koorts u heeft
verlatenIk begrijp uit uw brief dat
u niet helemaal tevreden bent met uw
nieuwe plaats....'

Afb. 3a (90 %)

De vierde brief (**afb. 4**): 29/16-9-1909 geschreven, naar Madeleine, nu weer in Vilnius.

Bovenaan de brief is een dubbele datum aangegeven.: 29/16. Dit zien we vaak in deze tijd: de datum volgens de verschillende kalenders. Voor onze Gregoriaanse kalender moeten 13 dagen bij de in Rusland gebruikte Juliaanse kalender geteld worden in deze periode (vanaf 1 maart 1900). Alle informatie over kalenders op: <http://norbyhus.dk/calendar.php> Tussen 1800 en 1915 waren op het grondgebied van het latere Litouwen zelf twee kalenders in gebruik: de Gregoriaanse in het zuiden en de Juliaanse in het noorden. De grens was de rivier Nemunas.

In het dagtekeningstempel zien we dat de brief is verzonden op 20-9-1909 vanuit **УЦЯНЫ КОВ.** [UTSYANY KOV.]. **КОВ.** is uiteraard de afkorting voor het gouvernement KOBHO [KOVNO].

Zoals zoveel plaatsen in het Baltische gebied heeft de plaats meerdere aanduidingen: Uzjany in het Duits, Uciany in het Pools en de Litouwse naam is Utena.

Afb. 4a (150 %)

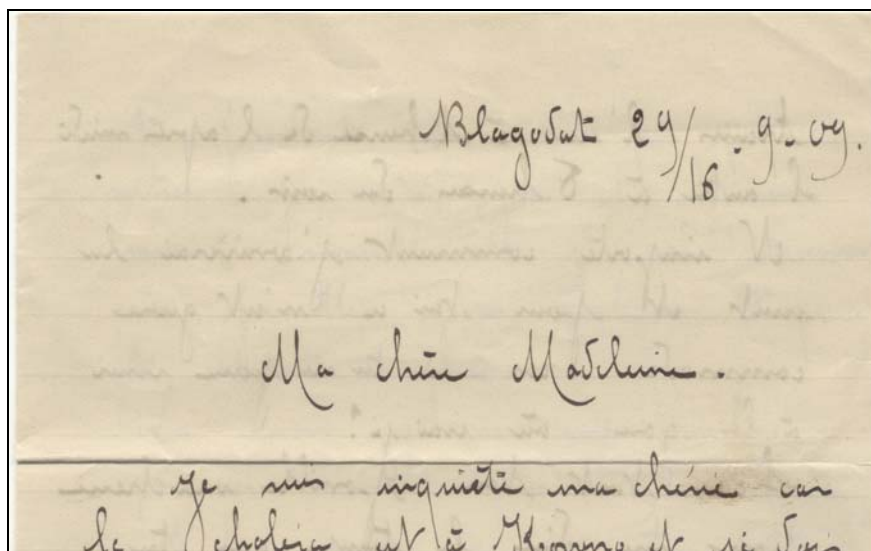
Bovenaan de brief zien we als plaats 'Blagodat'. Vlakbij Utena (7 kilometer) ligt nu het park 'Vyžuonėliu', sinds 1958 natuurmonument. Op het terrein staat ook het atelier van de schilderes Marianne von Werefkin (1860-1938) en met nog andere huizen was dit het centrum van het landgoed van de familie Werefkin. Zij noemden hun landgoed 'Blogodat', gelukzaligheid. De brief opent met 'je suis inquieté ma chérie car le cholera est à Kowno...', 'ik maak me zorgen, mijn vriendin, want de cholera is in Kowno (Kau-nas)'.

Afb. 3b (78 %)

Afb. 4a (81 %)

De vijfde brief: uit St Petersburg, 1910, aan Madeleine Chévenin.
De brief gaat naar een dorp in Gouvernement Pskov.
Aankomststempel via Pskov naar Novgorod.. in Gouvernement Pskov.
De brief lijkt ook geschreven door een vriendin met de naam Camille, maar het handschrift lijkt me anders dan de eerste brieven.

‘Mijn Beste Vriendin, ik haast mij om u deze paar woorden te schrijven, omdat ...

Er wordt geschreven: dat het abonnement nog in orde komt .. welk tijdschrift..gezondheid niet altijd, ... Ook over het weer werd –ook toen al- geklaagd: “dan weer sneeuw, dan regen”

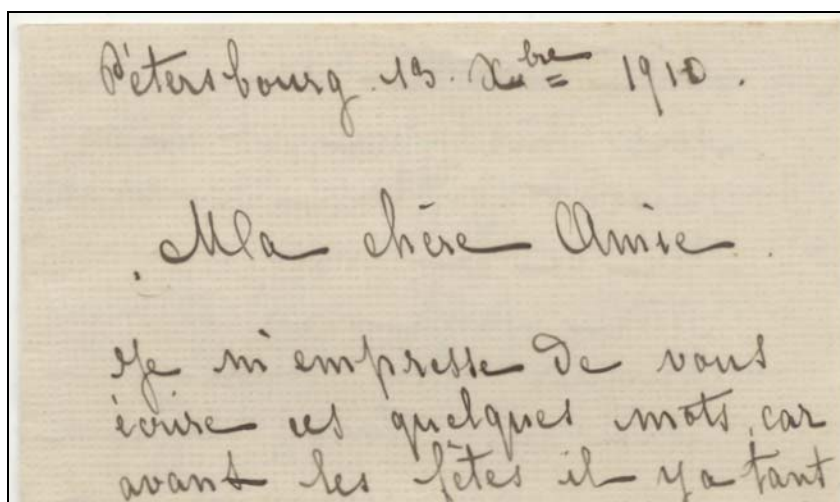
◀

Afb. 5a (97 %)

Afb. 5b

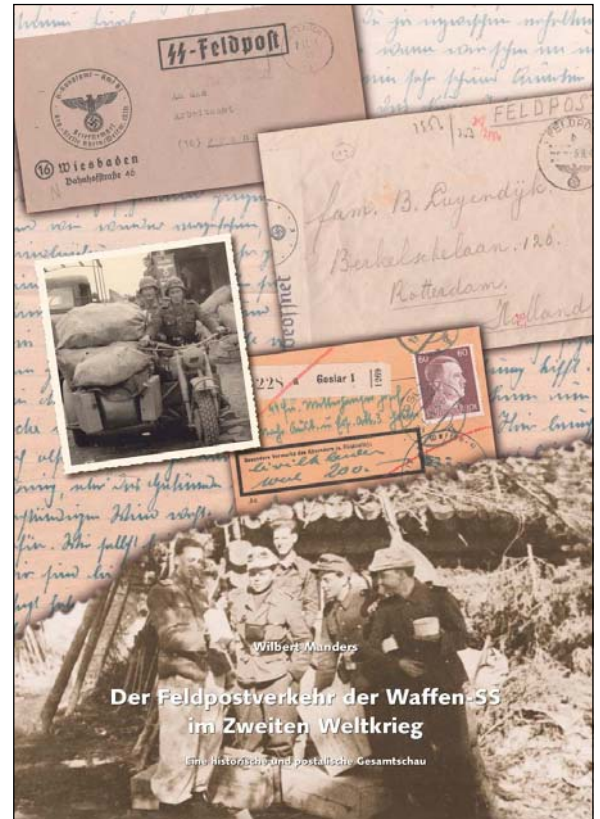
Wilbert Manders
(auteur / uitgever)

Beste lezers van Het Baltische Gebied. In november 2013 heb ik, Wilbert Manders (Lid Duitse Arbeitsgemeinschaften Zensurpost e.V. en Dt. Feldpost 1937-1945 e.V.), in eigen beheer het bovengenoemde boek uitgegeven. Graag wil ik dat met jullie doorbladeren, zodat een beeld ontstaat over de inhoud en opzet. Het boek (in het Duitse) is overigens zo geschreven dat niet enkel de doorgewinterde veldpost-verzamelaar, maar juist ook elke andere filatelist deze complexe materie zal begrijpen.

In het 1^e hoofdstuk wordt uitleg gegeven over het reilen en zeilen van de Duitse veldpost in zijn algemeen. Wie nam deel, hoe was het georganiseerd, wat waren de eisen om als veldpost-zending in aanmerking te komen, enz. Hoofdstuk 2 en 3 leggen zich toe op historische feiten over de Waffen-SS. Hoe en waaruit ontstaan, welke eenheden behoorden er toe, hoe heeft de Waffen-SS zich ontwikkeld in WO2 en welke veldpostkantoren zorgden ervoor dat de SS-soldaten hun post kregen.

Het 4^e hoofdstuk omvat een tot dusverre unieke hoeveelheid aan gegevens over de postcensuur van de SS. Uniek omdat er sinds tientallen jaren eindelijk weer een bulk aan nieuwigheden boven water is komen drijven. Zo ook over de Zweigstelle Ostland in Riga (later Libau) die de veldpost van de Letten en Esten censureerde. Het ontstaan en einde, de werkwijze, wie werkten er, de adressen en nog veel meer komen hier aan bod. Hoofdstuk 5 geeft een duidelijk inzicht in de voorschriften, regels en richtlijnen voor het verzenden van brieven, pakjes, luchtpostbrieven en telegrammen van en naar de soldaten. In het 6^e hoofdstuk komen de buitenlandse vrijwilligers aan de beurt. Van maar liefst 27 landen krijgt de lezer een prima beeld van alle buitenlandse

“Der Feldpostverkehr der Waffen-SS im Zweiten Weltkrieg“ ***(Eine historische und postalische Gesamtschau)***

Der Feldpostverkehr der Waffen-SS im Zweiten Weltkrieg | ISBN: 978-90-73806-12-2 | 204 pagina's – A4-formaat 210x297mm – hardcover in kleur | in Duitse taal | 70 foto's | 130 afbeeldingen

Voor vragen, proefpagina's of bestellen: feldpostbuch@ziggo.nl
Prijs boek: 35,95 euro (excl. 6,75 euro verzendkosten).

eenheden, de postvoorwaarden en afspraken met die betreffende landen en ook veelal ook de wijze waar en hoe de veldpost moest worden ingeleverd en werd verstuurd. Met het laatste hoofdstuk, nummer 7, kunnen de veldpostbrieven die menig lezer in zijn verzameling heeft, worden ontcijferd. Alle mogelijke (censuur-)stempels- en plakstroken die veldpostbrieven van de buitenlanders in de SS tonen, zijn hier namelijk afgebeeld en worden besproken. Systematisch gerangschikt op periode en censuurbureau, met uiteraard ook de

censuurkenmerken die op de Letse en Estse brieven voorkomen. Het Ostland censuurbureau had een eigen manier van werken, zo is gebleken. Het boek heeft een frisse en uitnodigende layout en is op hoogwaardig glossypaper (zwart-wit) gedrukt.

Joop van Heeswijk
Jan Kaptein,
Olav Petri
Ruud van Wijnen

Philatelia Baltica, blad van de Forschungsgemeinschaft Lettland. 2012, nummer 135

In deze aflevering zoals gebruikelijk enkele korte bijdragen, en uiteraard aandacht voor de valserikken. In dit kader een uitgebreide beschrijving van de handel en wandel van ene M. Krasts: poststukken naar diverse uitheemse oorden, gefrankeerd met o.a. luchtpostzegels met valse opdrukken; kortom een boeiend verhaal.

Verder waarschuwingen tegen een bedrijf(?) "pepeberlin82" en het kopen bij ebay (Kurland-vervalsingen). Aanvulling op Letse poststempels in privé handen. Tot slot de beschrijving van de nieuwe uitgiften en de bijzondere stempels. Verder een uitgebreide beschrijving van de veldkenmerken van de eerste opdrukgift van 1991 (mooi uitgebreid). Vermelding van het overlijden van o.a. Jānis Ozoliņš. Tot slot de brievenbus (Briefkasten) met vragen en antwoorden. Kortom, ook deze aflevering mag er weer zijn.

Joop van Heeswijk.

Phillit 2012 ; No 60

Nummer 60 is het jubileumnummer: 1992-2012.

Antanas Jankauskas bespreekt de Telšiai lokale uitgave, 14 januari 1920. Een blok van 9 werd aangeboden –met certificaat van Klein- in een veiling. In de catalogus van Jankauskas wordt de uitgave ook besproken (p. 285-290).

Ričardas Vainora schenkt aandacht aan het postkantoor Kaunas 11. Dit postkantoor bestond al in de Sovjet-periode. Tot 1992 was het gevestigd in het Panemunė 'Rode Kruis' sanatorium. In 1992 –april ?- werd het postkantoor gesloten, maar op 7 februari

Gerecenseerde tijdschriften of artikelen daaruit kunt u tegen porto- en/of kopieerkosten opvragen via de redactie.

Afb. 1a (70 %) (collectie Jan Kaptein)
 Postwaardestuk, met een afbeelding van het 'oude postkantoor,

2013 geopend in een winkelcentrum, "IKI".

Een ander klein artikel van Ričardas Vainora gaat over het bekende 'oude postkantoor' van Kaunas.

Na restauratie werd het in 1972 geopend en kwam het bekende stempel in gebruik (afb. 1).

Afb. 1b (100 %)

Na het herstel van de onafhankelijkheid werden aanvankelijk omgebouwde Sovjet-stempels gebruikt. Dit is duidelijk te zien op het postwaardestuk uit 1990 (afb. 2).

Afb. 2b (100 %)

Het postkantoor is nog steeds 'Kaunas 33'.

Daarna worden 'Litouwse' stempels gebruikt, maar wel een gelijksoortig ontwerp met een 'geïllustreerd' stempel. De twee stempels, die de laatste jaren werden gebruikt – een in de kluis en een voor gebruik- zijn in Phillit te zien (afb. 3).

Het postkantoor werd uiteindelijk overgedaan aan een particulier.

Afb. 3b (100 %)

Op 7 December 2012 was het oude postkantoor voor het laatst in gebruik.

Ričardas Vainora geeft verder ook nog een lijstje met de postkantoren, die de (25) nieuwe Kerststempels gebruiken en laat de stempels van Klaipėda en Druskininkai zien.

Juazas Urbonas geeft –in het Litouws – een korte biografie van Algirdas Mykolas Brazauskas, filatelistisch geïllustreerd. Algirdas Mykolas Brazauskas was de eerste president van Litouwen na het herstel van de onafhankelijkheid (1990).

Ons lid Keimpe Leenstra laat een brief zien van de 'Supreme Council of the Republic of Lithuania' aan een Nederlandse supporter van de onafhankelijkheidsstrijd.

Jan Kaptein

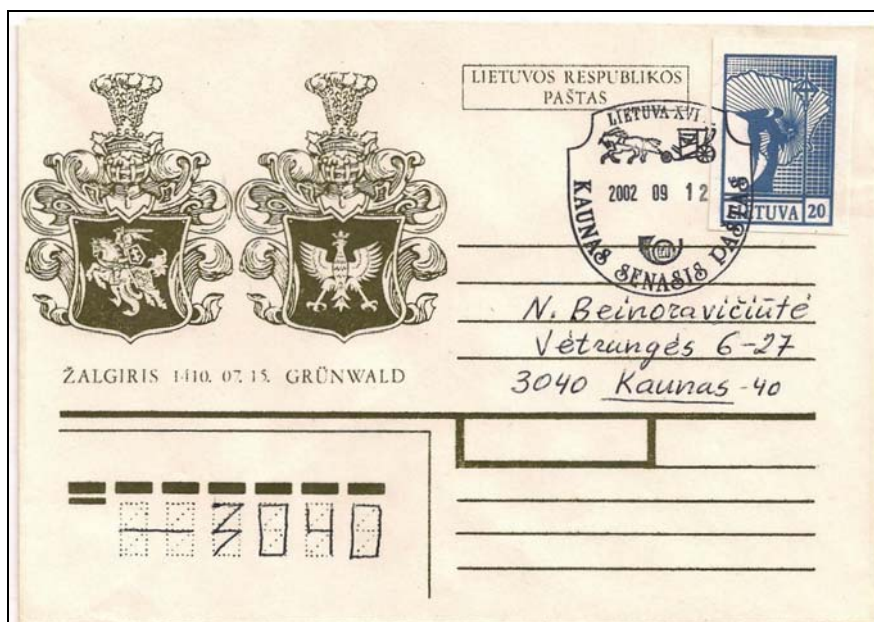
Rossica Spring 2013, No. 160

91 pagina's in kleur deze keer. Weinig Baltisch in de inhoud, wel andere zaken, een artikel van Nikolaj Sorokin over generaal Skobelev, bekend van veroveringen in Azië en de bevrijding van Bulgarije, geïllustreerd met diverse collectables waaronder ansichtkaarten.

David Skipton vervolgt zijn "sovjet censuur magnum opus", waarbij hij enkele aanvullingen meldt op eerdere afleveringen. De jaren 50 en 60 moeten nog komen. Alexander Epstein beschrijft lokaal uitgegeven briefkaarten uit 1899-1909 met ook Baltische illustraties, o.a. Hungerburg in kleur. Subtiële materie waarbij afmetingen e.d. een rol spelen. Levandovsky schrijft over de stations op de Oost-Chinese Spoorlijn met veel

Afb. 2a (70 %) (coll. Jan Kaptein)

Afb. 3a (70 %) (coll. Jan Kaptein)

interessante illustraties. Heel erg helaas zijn die mogelijk gescand met een te lage resolutie, want details zijn niet te onderscheiden. Raymond Pietruszka nam een oude sovjet opdruk onder de loep, vals of echt? Verder zijn er nog de flyspec-kers en de recensie van een fraai boek over zemstvozegels, materiaal dat in een museum lag en nu openbaar gemaakt is; te koop via Rossica.org.

Olav Petri

Lituania, Mitteilungsheft der Forschungsgemeinschaft Litauen im BDPh e.V. Juni 2013, Nr. 39

In het voorwoord van de redactie – Bernhard Fels- wordt aangegeven dat er veel materiaal is over het verzamelgebied Litouwen vanaf 1991. Daarom ligt in deze aflevering het zwaartepunt op het 'nieuwe' Litouwen.

Toch is weer een flink deel gevuld met de posttarieven van Memel tijdens de Franse periode: een vervolg op eerdere artikelen over de studie van Bernard Jusserand.

Martin Bechstedt laat een bijzonder stempel van Vilnius zien uit 1939.

Antanas Burkus en Bernhard Fels beschrijven de pakketdienst van de Litouwse post. Sinds 2 januari 2007 doet de Litouwse Post mee met de EPG, E-Parcel Group, een internationaal netwerk voor de bezorging van pakketten. Een afdeling in het hoofdpостkantoor van Kaunas is hiervoor verantwoordelijk. Dezelfde afdeling heeft ook een dienst EMS, Express Mail Service. Het artikel laat het stempel 'KAUNAS EMS' zien, dat deze afdeling gebruikte. Verder gaat het artikel in op de verwerking, stickers etc., van de pakketten.

Hiernaast als aanvulling op het artikel een mooi stuk (**afb. 4**) met het stempel 'VILNIUS EMS'.

Bernhard Fels geeft ook een overzicht van de eind 2012 gebruikte Kerststempels, met afbeeldingen, en de postwaardestukken met het thema Kerstmis.

Afb. 4a (coll. Olav Petri))

Ook laat hij in een artikel twee verschillen stempels van Vilnius met kenletter Ž zien. Een stempel was in gebruik bij de verzendafdeling. Het andere stempel werd gebruikt door het hoofdpостkantoor in Vilnius als aankomststempel: de afstand tussen de kenletter Ž en LIETUVA (onderin het stempel) is kleiner.

Uiteraard wordt het nummer afgesloten met een overzicht van nieuwe uitgaven op FDC door Viktoras Karila.

Jan Kaptein

Afb. 4b